Приїхали!

Що не кажіть, а в таборі було здорово!

Ух, як було в таборі!

Ех, як у таборі було!

А ми з Митьком спершу і їхати не хотіли. У нас на літо свої плани були.

Але виявилося, що вони не співпадають із планами батьків, і ми поїхали у табір.

Тільки-но наш автобус у ворота заїхав, назустріч дядечко біжить, у спортивних штанях і майці.

— Куди? — кричить.— Куди ж ви їх привезли?

— Сюди,— водій йому.— У мене тут усе записано. На п’ятдесят четвертому кілометрі повернути праворуч і лісом іще дванадцять кілометрів.

— Я ж дзвонив у місто, щоб сьогодні не привозили! У нас іще не все готове. Що я з ними робитиму?

— А я звідки знаю? — здвигнув плечима водій.— Я своє зробив — привіз їх. А ви вже робіть що хочете. Не назад же з ними їхати!

— Назад! Назад! Я ж дзвонив у місто, щоб завозили тільки післязавтра.

— Знати нічого не знаю,— каже водій.— Я тут ні при чому. Я привіз, а ви вже далі робіть що хочете. Я ще сьогодні в Житомир маю з’їздити.

— Ну от...— чую за спиною чийсь голос.— Завезли, самі не знають куди, а в них іще не все готове.

Обертаюсь — хлопець сидить, білявий такий, і чемодан на колінах тримає.

— Ти нащо,— питаю,— чемодан на колінах тримаєш?

— А це не чемодан,— він мені.— Це футляр для акордеона.

— А де акордеон?

— Та всередині ж.

— Ух ти! То це ти його аж сюди віз? І грати будеш?

— Буду. Я в музичній школі вчусь. Мені треба кожного дня грати.

— А якби ти на піаніно вчився, то і його сюди потягнув би?

— Не зна-аю... Я на акордеоні граю.

— А чого ж,— Митько встряв.— Він тільки передок відламав би, де клавіші, і грав би собі тут.

— Нічого я не відламував би,— почервонів хлопець і одвернувся.

Так я і не почув, чим розмова нашого водія з тим дядечком закінчилась, але всі почали з автобуса вилазити.

Вилізли й ми з Митьком. Стоїмо — роззираємося. Кругом купи сміття, дошки лежать. Робітники ходять. Пили скрегочуть, сокири цюкають. Фарбою пахне.

— І скажіть же, щоб іще мінімум два дні нікого не присилали! — дядечко у майці водієві кричить.

— А мені що,— водій каже.— Я привіз, а ви вже як знаєте. Не назад же їх забирати.

Він сів у автобус і поїхав. Йому ще сьогодні чогось у Житомир треба було.

А ми лишились: справді, не назад же нам їхати!

Дядечко тоді й каже:

— Привезли-таки! Я ж попереджав...

А потім як закричить:

— Нащо ви туди його тягнете? Хіба воно там має бути? Невже за руку треба водити!

І побіг кудись.

Постояли ми хвилин із десять, аж тут до нас другий дядечко підходить, у спортивному костюмі.

— Здрастуйте, орли! — каже.

Ми йому, звичайно, відповіли. Хто "здрастуйте" сказав, хто "добрий день", хто іще що.

А він насупився.

— Хіба так,— каже,— молоде покоління відповідати повинно? Ану ще раз! Здрастуйте, піонери!

— Здрастуйте! — вже одностайніше і голосніше гукнули ми.

— Ану, ще раз! Бадьоріше! По-солдатськи! Здрастуйте, піонери!

— Здра-астуйте! — криконули ми всі як один, аж верхівки дерев здригнулися,— і це йому сподобалось.

— Ну от, зовсім інше діло. Давайте знайомитись. Мене звуть Сергієм Анатолійовичем. Я ваш фізкультурний організатор. Перш за все скажу, що вам із табором надзвичайно пощастило.

— Ага, пощастило! — позаду цей акордеоніст шепоче.— Навіть приймати дітей не хотять.

— Та мовчи ти! — я йому.— Дай послухать.

— Табір наш,— продовжував Сергій Анатолійович,— тільки народився. Навіть ще не зовсім народився, бо офіційне відкриття відбудеться лише післязавтра. Але ці дні ми не будемо сидіти склавши руки і чекати милостей від природи, а, поки приїде решта піонерів, активно допоможемо будівникам закінчити всі роботи. Отже, своїми власними руками завершимо благоустрій житлових приміщень і території.

— Ну от,— знову заскиглив акордеоніст.— Замість відпочинку таке нам підсу-унули...

— А ще пощастило тому, що попереду в нас надзвичайно цікавий відпочинок. У нас з вами будуть різні конкурси, змагання, туристські походи, десь за два тижні проведемо військову гру, розучимо нові пісні й співатимемо їх коло піонерського вогнища, купатимемось у річці і навіть займемося самбо під моїм безпосереднім керівництвом.

— А ще що, обов’язково — самбо? — запитав акордеоніст.

— Ні, не обов’язково. У нас є й настільний теніс, і бадмінтон, і шахи. Вибирай, що душа забажає.

— ...Ще кістки переламають, ніженьки повикручують,— чую я поруч шепіт.

— Слухай! Ти замовкнеш нарешті? — не стерпів Митько.— Навіщо тоді було сюди їхати?

— А я й не хотів зовсім. Це все мама. "Їдь,— каже,— Славусику, там тобі із дітками добре буде". А тут...

— То, виходить, тобі з нами погано, га? Погано тобі зі мною? — підступив до нього Митько.

— Та ні...— закліпав той очима.

— А з ним тобі погано? — тицьнув Митько пальцем у мене.

— Я не зна... До-обре...

— Ну й мовчи тоді, поки тобі добре. Ач який: усім він незадоволений!

— Та я ж нічого... Я задоволений...— мовив несміливо Славусик і замовк.

— А тепер,— сказав Сергій Анатолійович,— я вас хочу познайомити із вожатою, Іриною Василівною.— До нас саме підійшла дівчина із пов’язаним круг шиї піонерським галстуком і зошитом у руці.

— Здрастуйте! — посміхнулась вожата.

— Здрастуйте!!! — заволали ми що стало сил, як навчив нас Сергій Анатолійович.

Але Ірині Василівні це не сподобалось. Вона відсахнулася і впустила зошита на землю.

— Це що за дикунство?! — сказала вона.— Хто вас учив так вітатися із старшими?

— Ну, я пішов,— бадьоро, але якось так надто вже швидко мовив Сергій Анатолійович.— А ви тут познайомтеся поки...— І дуже заквапився кудись. Та він же був не винен, що Ірина Василівна не знала, як повинно вітатись молоде покоління.

Потім Ірина Василівна записала всіх у зошит, і виявилося, що приїхало нас двадцять сім чоловік. А потім знову прибіг Сергій Анатолійович і сказав:

-— Ну як, познайомились? А тепер складайте свої речі на одну купу і ходімо готувати вам житлову площу. Це навіть добре, що ви приїхали. Ми самі не впорались би. Одягніть, що в кого є старого, а то можна в трусах і в майках. Тільки не босоніж, бо ще на цвях наступите! — І він повів нас показувати табір.

Виявилося, що старші загони спатимуть у справжніх військових наметах,— так сказав Сергій Анатолійович. Підлога в них і борти — десь так на півметра заввишки — дерев’яні, посередині стовп, а на ньому вже

розіпнуто брезент. Всередині стоятимуть ліжка. А молодші загони спатимуть у будиночках.

Спершу ми носили на ті дерев’яні помости ліжка і розставляли їх. А потім взялись і до наметів. За якихось дві години всі дев’ять наметів нашого загону було розіпнуто і на кожному виведено цифру.

Нам із Митьком і Славком дістався намет номер три. Що то був за намет! Весь зелений,— правда, і всі інші теж були зелені,— із двома віконцями — на кожному сітка від комарів і кожне за бажанням можна було запинати на випадок дощу, снігу чи іншого стихійного лиха. Якийсь час ми з Митьком вправлялися — хто швидше запне віконце. Сім разів швидше запнув Митько, а вісім — я. Коли ми вирішили спробувати іще по три вирішальних разочки, прибіг Сергій Анатолійович і сказав, щоб ми не псували державне майно, а йшли розвантажувати машину з дошками.

Там робота вже кипіла. Хто стояв у кузові й подавав дошки, хто приймав їх унизу, а хто ніс до будиночків. Сергій Анатолійович теж носив. Він один брав стільки дощок, що ми й утрьох не підняли б! Ми з Митьком спершу полізли на машину, але хлопці в кузові сказали, що їм і без нас тісно, і ми злізли. Тоді Митько побачив, що водія десь немає, а Сергій Анатолійович поніс дошки, і запропонував:

— Так розвантажувати нецікаво! Давайте по сигналу! Я бібікну — ви візьмете дошку, бібікну вдруге — опустите донизу. У кожному ділі потрібна організація.

Просто здорово придумав! Робота закипіла іще дружніше. Митько бібікав, аж вхекався. Що вже казати про тих, хто розвантажував. Але, коли дощок у кузові лишалося вже зовсім мало, звідкись прибіг шофер і закричав:

— Ану, вилазь зараз же! Я тобі покажу — акумулятор розряджати! Іграшку знайшов!

І ми з Митьком вилізли з кабіни.

Після цього робота вже так не кипіла, бо не було ніякої організації. Тоді Митько каже:

— Знаєш, там у кабіні ключі лишились.

— Ти краще не чіпай,— остеріг я його.

Але він не послухався.

— Я тільки разочок стартером диркну. Ти стань на підніжку — будеш дивитися, щоб шофер ззаду не підійшов, а то знову галас здійме.

Я й став. Митько ключ повернув, а машина, виявляється, на швидкості була та як рвоне вперед! І якраз на Сергія Анатолійовича — він саме йшов показувати, куди решту дощок носити. Іде собі, посміхається, горя не знає, а тут машина на нього. Сергій Анатолійович злякався — ще б пак! Ледве встиг відскочити.

Митько стартер вимкнув,— здогадався нарешті,— а Сергій Анатолійович як почав:

— Що це ви собі дозволяєте?! Я не для того сюди приїхав, щоб на мене машиною наїжджали, а для того, щоб зарядку з дітьми робити і піднімати ваш фізкультурний рівень!

Прибіг начальник табору.

— Це чиї діти? З якого загону?

Прибігла й Ірина Василівна.

— Мої діти!

Прибіг і шофер.

— Гнати,— кричить,— таких дітей втришия з піонерського табору!

А Ірина Василівна:

— Ви краще ключі не залишайте в машині! Це вам діти, а не пенсіонери! Ще добре, що машину не розбили та наш Сергій Анатолійович живий лишився.

А Сергій Анатолійович:

— От іменно! — каже.— От іменно!

— Зараз же їх назад у місто відвезете! — начальник табору каже.— Поки вони тут усе не потрощили.

— Щоб я їх до себе в машину посадив? — шофер йому.— Та ніколи в житті,— каже,— більше у ваш табір не поїду. їм іще "спасибі" кажи, що машина ціла!

— І дзвонив же я у місто! — начальник табору бідкається.— Так на тобі — привезли.

Так нас шофер і не взяв. Може, йому теж у Житомир треба було?

Після того нас із Митьком поставили на безпечну роботу. Ми брали на складі матраци, розносили їх по наметах і розкладали на ліжка.

Спершу ми засумували од такого доручення, але Ірина Василівна сказала:

— Це теж корисна робота. Спробуй-но поспи без матраца, на металевій сітці! Ви, можна сказати, забезпечуєте весь табір зручним сном, і за це вам тільки "спасибі" скажуть.

Але забезпечувати весь табір зручним сном виявилося дуже клопіткою роботою, бо взяти в оберемок більше ніж по одному матрацу ми не могли, і доводилося весь час бігати між складом і наметами. Тоді Митько придумав класти на один розгорнутий матрац два згорнутих і нижній брати за краї — я спереду, а Митько ззаду. Таким чином ми могли вже носити по три матраци зараз. Але ніхто нам поки що "спасибі" не казав. Хлопці, що працювали лопатами, сміялися й кричали:

— Гей ви, матрацники! А де ж ваш грузовик? Ви на ньому все зразу й перевезли б!

Нам стало прикро од такого ставлення до нашої корисної діяльності, але потім я придумав попросити в нашого завгоспа, Лукича, новенькі носилки, і ми вже змогли брати по чотири штуки. А тоді Митько нагледів там же, на складі, тачку, і ми вже возили матраци на ній і брали аж по сім штук!

— От вам і грузовик! — гукав Митько, проїжджаючи повз хлопців, але вони все одно сміялися.

Таким чином ми дуже швидко порозвозили матраци у всі намети і стали знову вправляти— ся, хто швидше запне віконце.

Тоді прийшов начальник табору і дуже здивувався, що ми так хутко впоралися.

— Оце молодці! — мовив він.— Нічого не скажеш. Я навіть і не сподівався.

А потім побачив у мене в руках відірвану од віконця шлейку і все-таки сказав;

— Що ви за люди! Ні на мить без нагляду полишити не можна. Візьмеш голку й пришиєш!

— А можна,— Митько питає,— ми ще й у будиночки матраци порозвозимо? Хай і молодшим загонам буде м’яко спати.

— Звичайно! Звичайно! — зрадів начальник табору.— Тільки відпочиньте.

Але ми вже достатньо відпочили і знову взялися до діла. З тачкою було набагато простіше, і за якусь годину ми порозвозили навіть ковдри.

— Я ж казав: усюди має бути організація! — хвалився Митько.

Коли увечері відбулася лінійка, наша перша табірна лінійка, то виявилося, що ми всі дуже багато за день зробили, і всім нам оголосили подяку, а мені й Митькові спочатку догану, а потім подяку.

Ніхто з нас уже не сміявся, бо всі розуміли, що без матраців і ковдр... Який же то відпочинок без матраців і ковдр?

Ніякого!

Перша ніч

Отже, на перший табірній лінійці начальник табору нас усіх похвалив. Він сказав: це навіть краще, що ми приїхали завчасно, бо за два дні не тільки підготуємо спільними зусиллями табір до заїзду, а й приведемо його в зразковий стан. Адже навіть не всі ще вожаті приїхали. Він сказав також, що, незважаючи на прикрі поодинокі випадки, загалом усі поводяться добре, і є надія — так буде й надалі.

— Це, мабуть, ми — поодинокі випадки,— шепнув Митько, і я з ним погодився.

Потім виступив Сергій Анатолійович і знову казав, який у нас чудовий табір і як гарно ми проводитимемо в ньому час.

Потім слово взяла Ірина Василівна. Вона сказала, що електрик проведе світло в намети лише завтра і тому всі бажаючі можуть сьогодні переночувати в будиночках, а тим паче дівчата.

Але ніхто, навіть дівчата, ночувати в будиночках не захотіли.

Сергій Анатолійович продудів у сурму відбій, і всі розійшлись.

Ми вже познайомилися з деякими хлопцями — Юрком, Вітьком і Вовкою — і дуже один одному сподобались: вони навіть запропонували нам лягти у себе, по двоє в одному ліжку. Але Ірина Василівна сказала, що нема чого вигадувати, бо повно вільних місць, і ми від них пішли.

Вийшло так, що ми з Митьком і Славком залишились в наметі втрьох. Дівчатка зайняли чотири намети, хлопці — два, і, щоб повністю зайняти третій, хлопців не вистачило.

Ми повкладались, але спати не хотілося.

— Треба, мабуть, піти полякати дівчат,— коли розмови й сміх кругом стихли, сказав Митько таким тоном, ніби йому дуже не хотілося.

— Навіщо? — запитав Славко.

— Тому що в таборах завжди лякають,— із знанням справи пояснив Митько.— Ти підеш, Серього?

Але я вдав, що сплю: дуже не хотілося вставати із теплого ліжка.

— От ти тільки послухай, який зараз лемент зчиниться,— мовив мій друг і, загорнувшись у простирадло, вискочив надвір.

Проте ніякого лементу не зчинилось, а за хвилину до нас увійшов начальник табору, тягнучи за руку Митька.

— Я тобі полякаю! — сердито, намагаючись не підвищувати голос, шепотів він.— Я тобі полякаю! Іще хоч один вибрик — і поїдеш до тата й мами. Он подивись: твої товариші сплять уже давно.

— Я не хотів,— виправдувавсь Митько.— Чесно, не хотів. Я переплутав. Я думав — там дівчата.

— Я тобі дам дівчат! Спи зараз же! — І начальник табору пішов.

— Чуєш, Серього? — мовив Митько.— Ти побачив би, як він злякався!

— Та ну? — не повірив Славко.

— Злякався, точно! Та як...

— Що?

— Та як ухопить мене за руку.

— Якби він злякався, то за руку не хапав би.

— З переляку й ухопив. І як це я намети переплутав? Давайте краще історії розповідати.

І ми знічев’я почали розповідати різні історії.

Я розповів цілий ковбойський фільм, а Славко — про те, як одного разу вороги порвали всесвітньовідомому скрипалю Паганіні всі струни, крім однієї, але все одно він зіграв на одній струні. Тоді Митько поцікавився, чи міг би й він, Славко, якби вороги попсували йому весь акордеон, крім однієї клавіші, зіграти на цій клавіші якусь мелодію. Славко сказав, що на такі дурні запитання він і відповідати не хоче.

— Коли так,— образився Митько,— я тобі свою історію не розкажу. А вона в мене дуже цікава. Можна навіть без перебільшення твердити, що ваші розповіді — ніщо в порівнянні з моєю.

Славко дуже зацікавився й почав просити Митька розказати. Але Митько прикинувся, що снить, і захропів. А коли Славко перестав просити, перестав і хропіти.

У таборі панувала тиша. Тьмяне місячне світло пробивалося крізь щілинку входу. Я вже був заплющив очі, коли почув шепіт Митька:

— В одному чорному-пречорному лісі була чорна-пречорна галява. І на тій чорній-пречорній галяві стояв чорний-пречорний замок...

Я цю історію чув уже разів із сто, бо Митько ніколи не минав нагоди поділитися нею будь з ким у будь-якій ситуації. Єдине, що потрібно було для цього,— темрява. Така темрява, як зараз, цілком його влаштовувала.

— ...Стояв чорний-пречорний стіл,— зловісно шепотів мій друг.— А на тому чорному-пречорному столі стояла чорна-пречорна...

Як не дивно, Славко вислухав розповідь майже до кінця, тільки коли Митько почав про червону руку, не витримав і почав просити, щоб той перестав. Митько порозповідав іще трохи, а тоді замовк. Я задрімав, але згодом прокинувся від дикого вереску. Виявилося, що то Митько підповз до Славка і схопив його за ногу.

Славко сидів на ліжку і грозився, що завтра про все розкаже вожатій. Митько виправдувався, що то він просто по-дружньому пожартував, і просив, щоб Славко не розказував.

— Просто ти мені одразу сподобався,— пояснював він.— А якщо мені людина подобається, то мені з нею хочеться пожартувати. А якщо мені з кимось не хочеться жартувати, то так і знай — мене ця людина не цікавить.

Славко ж казав, що він знати нічого не хоче і що йому байдуже, з ким там Митько жартує, але щоб із ним так не жартував. Він опустився на підлогу, поліз під ліжко й витягнув звідти акордеон.

— Це ти навіщо? — здивувався Митько.

— Я згадав, що сьогодні не грав, а мені треба вправлятися кожного дня,— пояснив Славко.

— Так уже ж пізно!

— Раз для твоїх ідіотських жартів не пізно,— відповів Славко,— то для музики й поготів. Я тихенько. Ніхто й не почує. Все одно ти спати не даєш.

Спершу він заграв, як сам оголосив, гаму до мажор, потім ре мажор.

Митько ж сказав, що він мажорні гами знає як облуплені, бо на уроках співів весь клас їх співає, і що Славкові гами не те що з мажором, а й з гамами нічого спільного не мають.

— Це треба було тобі заради таких гам акордеон сюди тягти! Я думав, ти Баха гратимеш або "бітлів".

— Так темно ж,— виправдувався Славко.— Клавішів не видно.

— А як не видно, то не грай.

Але Славко не послухався і оголосив мі мажор.

Однак мі мажор він заграти не встиг, бо до нас саме вбіг начальник табору.

— Це ти, Омельчук, знову? — зашепотів він, хоча, як мені здалося, йому хотілося кричати.— Щоб завтра і духу твого не було в таборі. Сам, сам одвезу тебе додому і власноручно передам батькам!

— Ну от, знов Омельчук...— заканючив Митько.— Завжди Омельчук! Я сплю давно! Хіба я винен, що йому серед ночі грати закортіло?

— Дивно! — мовив начальник табору, вгледівши Славка.— Це ти вирішив грати?

— Ага! — щиросердо зізнався той.— Мені потрібно вправлятися кожного дня, а сьогодні, виходить, я день пропустив.

— Ну нічого,— втішив його начальник табору.— Завтра гратимеш удвічі більше ніж звичайно. А зараз — спати!

— Бач,— мовив перегодя Митько.— Йому — так нічого, а мене — так із табору...

Він іще трохи побубонів, а тоді замовк і засвистів носом. Славко дихав глибоко, і я зрозумів — він теж спить.

Я ж заснути не міг — весь час перевертався з боку на бік і сердився на Митька із Славком. "Це ж треба,— думалось,— не давали людині спокою, балакали, бігали по табору, верещали й грали на акордеоні, а тепер сплять мов убиті. А ти тут мучся безсонням у юні роки".

І раптом я почув знадвору чиїсь кроки. Власне, якби то були п р о с т о кроки, то нічого незвичайного чи страшного в них і не було б. Але то були н е п р о с т о кроки: якісь обережні, скрадливі — це я зрозумів зразу. Кроки наблизились до нашого намету, проминули його й стали оддалятись.

"Може, злодій? — майнула думка.— Або якийсь бандит?" І тут чогось я згадав Митькову розповідь про червону руку. Не можу сказати, що від того на душі моїй полегшало. Я накрився із головою, але стало ще страшніше — уявлялося, що той, хто ходить знадвору, зайде до намету й врепіжить по голові, а то й душити почне своєю червоною рукою. Я мерщій вистромив носа назовні: ледь чутні кроки знов наближалися.

Я хутко натягнув на ноги сандалі й розбудив Митька із Славком. Спершу Митько розсердився, але, коли взнав, що табором хтось бродить, зрадів.

— Ха-га,— сказав він.— Я знаю, чим це діло пахне. Хтось узнав, що відкриття затримується на два дні, тож тут майже нікого нема, і вирішив скористатися нагодою і щось украсти.

— Що ж тут можна вкрасти? — здивувався Славко.

— Ну, якби я був злодієм, то й сказав би,— мовив Митько.— Мало чого! Може, ліжко яке чи тумбочку.

— І пхатися із тим ліжком чи тумбочкою через ліс?

— А зовсім не обов’язково,— запевнив Митько.— Зовсім не обов’язково. От я читав, що деякі злодії закопують крадене неподалік од місця злочину, а коли вже ту річ перестають шукати, викопують і спокійнісінько йдуть додому.

— Що ж, він буде ліжко серед ночі закопувати?

— Та звідки я знаю! Чого ти причепився до мене? — розсердився Митько.— Що я, грабіжник який?! Треба спіймати його на гарячому.

Коли Славко почув, що треба когось ловити, то злякався і сказав, що з нами не піде, а залишиться в тилу, тобто у наметі.

— Це про всяк випадок, щоб я міг розказати, як усе було.

— Це ж про який такий випадок? — поцікавився Митько, але Славко не відповів, бо знову неподалік залунали таємничі кроки.

Славко ухопив мене за руку.

— Не треба, хлопці,— зашепотів він.— Хай собі ходить. Яке вам до того діло?

Але я вивільнив руку, і ми з Митьком вислизнули в ніч.

Ми вислизнули в ніч, моторошно темну, неприродно тиху. Я навіть не уявляв, що в нашому таборі може бути так тихо. Ще кілька годин тому все навкруги вирувало: вищали пили, грюкали молотки, гримкотіли

відра, тупали ноги, лунали голоси. Ми обминали лопати, носилки, дошки — вони німо лежали, чекаючи ранку, чекаючи пори, коли знов оживуть — задзенькотять, заговорять, засміються в наших долонях.

Та до ранку ще далеко. Стомлений трудовим днем табір спав.

Не спали тільки ми з Митьком, не спав, може, у "тилу" Славко, не спав іще хтось — ходив щойно табором, скрадаючись, наче злодій, ховаючись від людей.

Хто?

Десь за нашими спинами притишено дзенькнуло.

— Коло їдальні,— вловив я.

Сторожко вглядаючись у темряву, ми подалися до їдальні, але не прямо, алейкою, а повз умивальники. Коло їдальні нікого не було.

— Може, він побачив нас і втік? — запитав Митько, але тут я вздрів постать, що простувала алейкою назад, до наметів, несучи в руці щось важкеньке.

— Оно,— вказав я.

Невідомий ішов неквапно.

— Ач,— сказав Митько,— уже щось поцупив. Я ж казав.— Тоді помовчав і рішуче додав: — Будемо брати!

— Що брати? — не зрозумів я.

— Його брати. Вперед!

Ми рушили слідом, намагаючись ступати якомога тихіше, і несподівано я почув, а може, то мені тільки здалося, що незнайомець схлипнув. Ось він ніби шморгнув носом...

— Митю,— почав був я, але тут ми побачили, що навперейми незнайомцеві кинулась якась тінь.

— їх тут двоє! — скрикнув Митько, і раптом голосний зойк розітнув тишу.

— Здавайся! — загорлав басом Митько.— Руки вгору! Оточуй їх, хлопці! Бери їх у коло. В’яжи їх! Собаку спускай!

Я зрозумів, що книжки про прикордонників знайшли надійний притулок у Митьковій голові.

Дві постаті перед нами так і вклякли на місці.

— Не спускати їх з прицілу! — не вгавав мій друг.— Ні з місця! Стріляю без попередження!

І враз просто нам у очі вдарило сліпуче світло.

— Третій! — гукнув Митько.

— Омельчук! Стеценко! Знову ви?! — почули ми розлючений голос начальника табору.— Це що таке? Як це називається? Щоб завтра і духу вашого...

— Це не ми,— заканючив Митько.

— Це он вони,— вказав я рукою на грабіжників.

Начальник табору спрямував промінь ліхтарика вбік, і ми побачили... Славка із дрючком у руці. Поруч із ним, спиною до нас, стояв хлопець із піднятими вгору руками. На землі лежав чемодан.

— І ти тут? — похмуро запитав Славка начальник табору.— А це що за один?

— Я... Коля,— схлипнув хлопець.— Мусю— кін. Я з Одеси. Приїхав до бабусі, але заблукав. І от я тут... А цей от мене дрючком як ударить! По плечу. Добре, що не по голові. ‘

— Чого ж ти зразу битися? — запитав начальник табору.

— Та це вони все наговорили,— пояснив Славко.— Про бандитів якихось, чорні замки... Я й подумав...

— Опусти руки, Миколо,— звелів начальник табору.

— А оці ж от казали, що стрілятимуть,— обернувся до нас Коля Мусюкін, і ми впізнали в ньому... Генку Биструшкіна.

— Генка! — закричав я.— Це ж Генка!

— Хлопці! — заволав Генка і кинувся до нас.— Хлопці, це ви?

— То ти Генка чи Миколка? — запитав начальник табору.

— Генка! Генка це! — пояснював Митько.— Ми з ним в одному класі вчимося.

— То ти, виходить, не з Одеси? — допитувався начальник табору.

— Та з якої Одеси! — не вгавав Митько.— Ми з ним в одному класі вчимося. Він теж мав у табір їхати.

— Зрозуміло,— сказав начальник табору і тут же зітхнув: — Не зовсім. А як же бабуся?

Як і слід було сподіватись — бабусю Генка теж вигадав.

Виявилося, що сьогодні вранці Генка разом із батьками вийшов із дому. Генка рушив до райкому, де нас, табірних, мав чекати автобус, а батьки — на вокзал, бо їхали відпочивати на море.

У райкомі Генці сказали, що перша група, тобто ми, уже поїхала, а більше автобусів не буде. Решту дітей одвезуть аж післязавтра, "бо у них там не все готово". Отже нехай Генка йде додому. Але вдома у Генки нікого не було, бо тато з мамою поїхали на море, і Генка вирішив добиратися самотужки.

Розпитавши, де міститься табір, він сів на автобус, який їхав з автовокзалу до Житомира, зійшов на п’ятдесят четвертому кілометрі й почимчикував лісовою дорогою. Засутеніло, запала темрява, а табору все не було. Та Генка справедливо розміркував, що раз є дорога, то вона має кудись вивести, і йшов, аж поки вже за північ таки дістався до нас.

— Чому ж ти так довго ходив табором? — запитав у Генки начальник, вислухавши ще й нас.

— Я не знав, це мій табір чи ні, а будити когось побоявся. От я й ходив.

— Ну і ну! — похитав головою начальник табору.— Це ж треба! Дванадцять кілометрів лісом уночі! У вас іще є вільні місця? — звернувся він до нас.

— Є! Є, звичайно! — відповіли ми.— Ходімо, Генко!

— Розходьтесь, розходьтесь усі спати! — наказав начальник табору, бо навколо уже зібравсь чималий гурт: усі хотіли дізнатися, що ж то були за крики, послухати Генчину розповідь.— І ти йди, Миколко, чи то пак, Генко Мусюкін, лягай із хлопцями. Ну й нічка! Це ж тільки перша доба!

— А я й не Мусюкін зовсім,— зізнався Генка.— Я Биструшкін. Це я все вигадав, бо злякався. Думав, може, ви мене в міліцію захочете... А ще цей от дрючком... Добре, що не по голові.

— Що за діти! — стенув плечима начальник табору.— Один на машині роз'їжджає, другий серед ночі гами грає, третій блукає лісом під псевдонімом та ще й якісь нісенітниці вигадує! Ідіть уже, щоб через хвилину всі спали. Завтра підйом на годину пізніше.

Після того випадку у таборі закріпилася думка, що Славко — найперший у світі одчайдух.

— Це ж подумати тільки,— казали дівчатка,— не побоявся серед глупої ночі один накинутися на невідомо кого.

Просто смішно. Як же один, коли ми були поруч, і як же на невідомо кого, якщо то був Генка. Теж мені — бандита знайшли! Побачили б вони, як Славко в наметі трусився!

— Що ти, кращого прізвища не міг собі придумати? — запитав у Генки Митько, коли ми нарешті полягали.

— А я й не придумував,— щиро зізнався Генка.— Воно само придумалось. Ви ж не кажіть нікому.

Ми, звичайно, мовчали, але, мабуть, розказав начальник табору, бо відтоді Генку всі почали називати Мусюкіним. "Мусюкін, іди сюди!" — "Мусюкін, іди туди".— "Мусюкін, ти сьогодні чергуєш".— "Мусюкін, тебе вожата кличе". І навіть начальник табору частенько називав Генку Мусюкіним. Але то він просто плутав: так йому у пам’ять те прізвище врізалось.

І спершу Генка дуже сердився, а потім перестав.

— Подумаєш! — казав він.— А якби я й справді був Мусюкін, а вигадав би Биструшкіна, то мене називали б Биструшкіним? Мусюкін — так Мусюкін. Теж хороше прізвище. Анітрохи не гірше!

Відкриття

За три дні ми навели в таборі такий порядок, "що аж боляче дивитись", як сказав Митько. Зовсім інший табір став. Ніде вже не видно було ані сміття, ані будівельних відходів: посипані пісочком алейки, свіжофарбовані альтанки — чистота й краса!

На табірних лінійках тільки те й робили, що оголошували нам подяки,— нам навіть набридло. Але не дуже.

І от на третій день, коли нарешті всі з’їхались і начальник табору, Олександр Миколайович, уже нікому не кричав: "Куди ви їх привезли?!", на вечірню лінійку разом із нами вийшла і група робітників.

— Друзі! — почав Олександр Миколайович.— Давайте привітаємо людей, яким ми зобов’язані таким чудовим табором, людей, які збудували його для нас!

Ми всі дружно заплескали в долоні.

— А не так-то й просто,— продовжував Олександр Миколайович,— збудувати табір на голому місці. Усе, звичайно, доводилося робити своїми руками і все носити на своїх руках — навантажувати, розвантажувати, тесати, навіть воду для цементного розчину, поки не провели труби, доводилося носити од річки відрами. Усе це, звичайно, не могло трохи не затримати будівництва, бо техніка — яку ж сюди, у ліс, можна привезти особливу техніку? І от тоді Никодим Петрович,— начальник табору вказав на вусатого кремезного чолов’ягу із добрим обличчям,— бригадир, запропонував працювати кілька останніх днів по дві зміни. Ну і от, роззирніться довкола, погляньте кругом — ось ваш табір. Він збудований руками Никодима Петровича та його товаришів. Завдяки їм ви можете відпочивати і, думаю, таки добре відпочинете.

Ми знову заплескали.

— А зараз слово надається Никодимові Петровичу!

Никодим Петрович ступнув наперед, мить помовчав і почав:

— От тут Олександр Миколайович говорив щойно про мої руки,— і він подивився ніби трохи здивовано на свої долоні.— Руки як руки, як у моїх товаришів, як у кожного робочого чоловіка. Так, багато попрацював я на своєму віку, але ж ніхто не сидить без діла. Всі працюють, усі трудяться для нашої Батьківщини,— виходить, для вас, дорогі діти. Адже завтра і ви виростете, візьмете до рук кельму, креслярську лінійку, штурвал комбайна чи зорельота — будете трудитись. Та й уже за ці дні потрудились на славу, допомогли нам, так що і від нас, робітників, велике вам спасибі.

І ми знову заплескали в долоні, хоч мені, наприклад, було трохи ніяково: адже, виходить, ми плескали самі собі.

І, мовби у відповідь на мої думки, Никодим Петрович сказав:

— Дужче, дужче! Адже труд треба шанувати.

Чудовий був цей дядечко, Никодим Петрович!

І робітники теж заплескали в долоні, і начальник табору, і вожаті, так що вийшло — майже всю лінійку ми плескали. Аж долоні заболіли.

— А тепер,— мовив Олександр Миколайович,— прошу всіх — і піонерів, і наших гостей— до піонерського вогнища, на відкриття табору.

Ми пішли за табір, на простору, без усяких дерев місцину. Частина її була одведена під футбольне поле і спортивні майданчики, а частина, мабуть, спеціально для піонерських вогнищ.

Там уже все було готове: височіла здоровенна купа паліччя і хмизу, стояли півколом стільці та лави.

Для всіх місця не вистачило, тож порозсідалися на теплій траві, але це нікого не засмутило. На землі сидіти ще краще — це всякий знає.

Сергій Анатолійович плеснув на хмиз соляркою, запалив факел і вручив його Никодимові Петровичу. Той урочисто підняв факел над головою, опустив і торкнувся купи паліччя. І враз веселе полум’я охопило гілки, глицю,— і вже розгорається, горить, фахкотить, гуде піонерське вогнище!

— Перша зміна табору "Сонячний" відкрита! — оголошує Олександр Петрович, і ми кричимо "ура!" і знову плескаємо в долоні.

— А тепер,— продовжує він,— концерт художньої самодіяльності!

І почався концерт! Кожен, хто хотів, читав вірші, співав, танцював, розказував усякі смішні історії, навіть Олександр Миколайович розказав, — і всім було дуже весело.

А тоді вийшов Сергій Анатолійович. Він зробив два кульбіти і три сальто і став на руки. Обійшов на руках довкола вогнища і знову скочив на ноги. Потім узяв стілець і зробив стойку на руках ще й на ньому, а далі прийняв ліву руку і постояв на одній правій. Ми боялися, що він не втримає рівноваги і впаде, але він не впав: почав поволі опускатися, розставив ноги і мало-помалу просто на цей стілець і сів. І до чого ж здорово це в нього вийшло, ніби він усе життя тільки так на стільці й сідав! А тоді рвучко відштовхнувся ногами від землі, плигнув через спину і став на ноги.

Нам цей номер дуже сподобався. Ми й не знали, що Сергій Анатолійович може таке виробляти.

Тоді вийшов Никодим Петрович і сказав:

— Дивлюсь я на небо.

Ми всі подивилися на небо, але виявилося, що це було зовсім не обов’язково, бо то він просто оголосив пісню, яку хотів заспівати.

Дивлюсь я на небо

Та й думку гадаю,—

почав Никодим Петрович. Несподівано ми почули, як йому підіграє акордеон, і побачили, що то старається Славко.

Неголосні звуки вплітались у мелодію пісні, затихали, набирали м’якої сили, і це було дуже гарно, хоча саму пісню я чудово знав.

Нам цей номер теж сподобався, і ще сподобалось, що, доспівавши до кінця, Никодим Петрович потис Славкові руку. Славко аж почервонів од радості. А може, й ще од чого — не знаю.

— Хай там собі Славко грає скільки завгодно,— мовив до мене Митько,— але без нього нам у наметі було б краще. Без нього у нас, мабуть, взагалі був би найкращий намет.

А потім Славко, уже один, виконав "Турецький марш" і ще щось, і йому теж аплодували.

— Якщо Славко виступає,— сказав Митько,— то я теж можу.

Він вийшов до вогнища і прочитав "Мені тринадцятий минало". Цей вірш я добре знав, бо ми його вчили напам’ять у школі.

Потім Митько сказав: "Колискова",— і почав:

Місяць яснесенький

Промінь тихесенький

Кинув до нас...

Коли ж після "Колискової" Митько сказав: "Глібов. Вовк і Ягня",— всі почали сміятися.

— Чого ви смієтесь? — запитав Митько.— Це дуже хороший вірш. Він навіть у підручнику є.

— От того і сміємося,— сказав Генка,— що в тебе всі вірші з підручника. А їх ми і так знаємо. Ти нам що, збираєшся весь підручник напам’ять прочитати?

— А ти що-небудь позапрограмне знаєш? — запитала Ірина Василівна.

— Ні,— відповів Митько. А тоді подумав і сказав: — Знаю. Про роботу.

— Ану-ну,— підохотив його Сергій Анатолійович.

І Митько прочитав:

Один Баран,

Що бився головою об паркан,

Сказав:

— Ото турбота,

Що голова болить після роботи!

Усі знову засміялися, а Митько запитав:

— Чого ви смієтеся? Це дуже хороший позапрограмний вірш. Мене цього вірша дідусь навчив.

— Так вірш же смішний,— сказав Славко.

— А-а, ну тоді смійтеся, більше я віршів не знаю. Якщо хочете, можу станцювати.

Одні сказали, що хочуть, другі, що не хочуть, але Митько все одно почав танцювати. Він здійняв страшенну куряву, а під кінець мало не звалився у вогнище. Ледве його Сергій Анатолійович за сорочку встиг ухопити.

Тут усі знов засміялись, і Митько сів на місце.

— Що за народ! — сказав він.— Усе їм смішно!

Потім ми знову співали, а під кінець хлопці із старшого загону почали витягати із ящика ракети й пускати їх. Це були такі рурки із мотузочкою знизу. Смикнеш за мотузочку — і летить угору сліпуча комета, розпадається над головами червоними, зеленими, білими вогниками. То було справжнє свято!

Тоді Митько вкинув у вогнище шматок автомобільної покришки, яку десь знайшов. Краще б він її не кидав, а ще краще — не знаходив би, бо вона стала так чадіти, що всі почали кашляти й чхати.

Тож хоч нікому й не хотілося, а довелося розбігатись, і ще довго над табором висів дух паленої гуми.

— Ех ти, таке свято зіпсував,— сказав я.

— Я ж не хотів,— розвів руками Митько.— Я хотів як краще. Зате тепер знатиму, що не можна.

Конкурс пісні

— Діти,— сказала якось Ірина Василівна — скоро в нашому таборі провадитиметься конкурс на краще виконання пісні, тож треба щось підготувати і нам.

— Ну, це неважко,— відповів за всіх Митько.

— Неважко просто так заспівати,— заперечила вожата.— А важко заспівати добре, та ще й цікаве щось придумати.

— Придумаємо,— заспокоїв її Митько.— У нас навіть акордеоніст свій є,— і випхнув наперед Славка.

Той миттю почервонів і запхикав:

— Я так не можу... щоб іти і грати. Мені треба сидіти.

— А ми тільки вийдемо на майданчик, а там, перед жюрі, ти й зможеш сісти,— пояснила Ірина Василівна.— Із своїм акордеоністом набагато краще.

— Я боюсь,— заскиглив Славко.— Це така відповідальність... Я щось не те заграю.

— Не бійся,— поплескав його по плечу Митько.— Подумаєш, одну пісню. Я за тобою й стілець винесу.

— Ну от іще, стіле-ець,— протягнув музика.— Всі з мене сміятимуться...

Але тут кругом замахали руками, і Славко замовк. Що з нього візьмеш! Такий уже він боягуз і тюхтій!

Вибрали пісню, а тоді гайнули до лісу і почали готуватись до огляду, щоб ніхто не бачив. Акордеон на перший раз не взяли. Славко стояв під деревом і грав на губах:

Та-та-та-ра ті-ті-рі...

Ми виходили на галяву, робили поворот на дев’яносто градусів, обличчям до уявного жюрі, й заводили пісню.

— Що ж, на перший раз непогано,— похвалила нас вожата.— Давайте ось у цьому місці, де "ми зростаємо дружними", всі чітко й гарно візьмемося за руки й ступнемо крок уперед.

Спробували — теж вийшло добре.

— А давайте,— тут Люська говорить,— у цьому місці ще й піраміду зробимо. А я нагорі ще й "ластівку"!

— А вийде? — вожата засумнівалась.

— Вийде,— Наталка їй.— Люська балетом займалась, у неї вийде.

— От спробуймо,— Люська розходилась.— Дивіться, тут стануть Вовка, Вітька і Генка — от так, трохи присядьте. А сюди їм Юрко й Митько ноги поставлять.

— Я не можу,— Митько каже.— Я стілець несу.

— Ну, то хай Толик. О! Чудово! А я нагору — дивіться! А дівчатка отак, півколом.

— Справді, ніби непогано,— погодилась Ірина Василівна.— Ану, спочатку...

— Та-ра-ра,— заспівав Славко, ми вийшли на галяву і прокрутили все від початку до кінця.

— Не вистачає, звичайно, чіткості й злагодженості,— сказала вожата,— але маємо ще п’ять днів попереду.

П’ять днів ми ходили в ліс і там співали, і всім це дуже подобалося.

Настав день огляду.

— Знаєш що,— каже мені перед самим початком Митько,— понеси за мене стілець.

— Так у тебе ж усе відпрацьовано, а я й не знаю, коли той стілець Славкові підсовувати.

— То що, довго навчитися? Славко йде першим, ти трохи ззаду. Як усі проспівають "Ми зростаємо дружними", ти робиш крок убік і трохи вперед і ставиш стілець, а він на нього сідає. Одночасно з пірамідою. Зрозумів?

— Зрозумів. А ти?

— А я? — Митько засміявся.— Пам’ятаєш, Ірина Василівна сказала, що важко цікаве щось придумати. Так я вже придумав. І зовсім не важко. Е-ле-мен-тар-но! Пригадуєш, на відкритті табору хлопці із старшого загону салют влаштовували з ракет,— знизу за мотузку треба смикати? Так я одну таку ракету виміняв у хлопця. Уявляєш? Га?

У цей час заграла музика, і я побачив, що огляд уже почався. Наймолодший, перший загін, саме співав пісню про чайку, яка махає крилами. При цьому вони робили руками такі рухи, мовби хотіли полетіти. Потім у деяких, мабуть, руки заболіли, і вони їх поопускали, а деякі продовжували махати. Коли ті теж притомились, то перші, відпочивши, починали махати знов із таким виглядом, ніби ось-ось помруть.

— Сміхота,— сказав Юрко.— Хіба це можна порівняти з нашою пірамідою?

Митько тільки крекнув, і я зрозумів: він ледве стримується, щоб не додати й собі щось.

Та от підійшла наша черга. Митько метнувсь, у сторону і повернувся з ракетою під сорочкою. Я відчув, що все це скінчиться, певно, трохи не так, як заплановано Митьком, але нічого не сказав. Загін між тим уже вийшов на середину майданчика і повернувсь обличчям до жюрі — начальника табору, старшої піонервожатої і лікаря.

— Три-чотири,— прошепотіла Ірина Василівна, і Славко взяв перший акорд.

Ми зростаємо дружними,—

чітко почали ми, але в цей час за нашими спинами щось голосно бахнуло і, зашипівши, полетіло вгору. Я побачив, як здригнулося жюрі і як видовжилось обличчя у нашої вожатої. Потім, озирнувшись, я побачив, що Люська на вершечку піраміди захиталась і вчепилась для рівноваги Юркові за волосся. Хлопець змахнув руками і вдарив по носі Толика, Толик вхопився за ніс правицею, що нею підтримував Люську, і вони всі втрьох упали додолу, підминаючи під себе хлопців, які стояли внизу.

На мить запанувала непередбачена тиша, але акордеон грав далі, тож усі хоч і з запізненням, але завзято підхопили:

Сміливими і мужніми...

Потім я згадав про Славка і поглянув туди, де мав знаходитися наш музика. Славко лежав на піску горілиць і, втупивши погляд у небо, зосереджено грав.

Я зрозумів, що хлопець лежить через мене: адже він, як завжди, сів, не обертаючись, на стілець, якого я забув йому підсунути. Подумки картаючи себе за забудькуватість, я ледь ворушив губами і дивився на Славка, коли почув крики: "Пожежа! Пожежа!"

Всі побігли за кухню, де щось диміло, але побачили: ми там уже не потрібні. Просто то догорала ракета, щойно запущена Митьком, а від неї зайнялось якесь сміття. Наш кухар уже загасив вогонь, виливши на нього відро води, і ми всі повернулись на майданчик.

Славко так і лежав на тому ж самому місці і все грав і грав. Я допоміг йому підвестись, посадив на стілець, і наш загін заспівав пісню іще раз, уже без піраміди.

Та дарма: нам усе одно присудили останнє місце. Але що нас вразило, так це те, що Славкові, цьому тюхтію, боягузу і скиглію, дали спеціальний приз,— за те, що не розгубився, бо грав лежачи, і за мужність, бо не піддавсь паніці, коли загорілося сміття.

А Славко ж сам мені потім зізнався, що не міг встати, бо його придавило акордеоном і він ніяк, ну просто ніяк не в силі був з-під того акордеона вибратись.

Ловись, рибко!

Не минуло й тижня, як у таборі проводився конкурс пісні, а вже на дверях їдальні висіло оголошення:

УВАГА!

Завтра після сніданку

відбудеться змагання

на звання

КРАЩОГО РИБАЛКИ ТАБОРУ

Запис у Сергія Анатолійовича

Митькові це оголошення дуже сподобалось. Він аж підстрибнув од радості.

— Оце я розумію,— каже.— На кращого рибалку табору! От де себе можна проявити!

— А ти збираєшся взяти участь?

— Аякже! Я змалечку рибалю. І так, і на мормишку, і на донку, і на спінінг. Так що як хто й отримає перше місце, то тільки я.

— Авжеж, тільки я тебе щось жодного разу з вудкою не бачив.

— Тому що я рибу вудити рано-рано ходжу. Аж ніч іще. Навіть вечір.

— Тоді, звичайно. Але...

Але тут із дверей вискочила Ірина Василівна й затягла нас у їдальню.

— Коли ви вже слухатись будете! — каже.— Усі вже їдять давно.

— А вудочки де брать? — ми в неї питаємо.

— Та у Сергія ж Анатолійовича.

Сергій Анатолійович сидів у будиночку, де складено весь спортивний інвентар. Нас побачив — посмутнішав трохи:

— Вам що?

— Нам вудочки.

— Ех, а я сподівався, що хоч там вас не буде.

Вибрали ми вудочки, крокуємо до свого намету, а навстріч Славко. І знову ж заскиглив:

— Ну от... Ви вже, а я ще ні... І не скаже ніхто... Товариші називається... Ну й люди...

— Ти про що це?

— Про вудочки. Ви вже взяли...

— І ти теж ловитимеш?

— А що, я гірший? Що, тільки вам можна? Я теж хочу!

— Ой, держіть мене втрьох! — Митько сміється.— Мало тобі призу за пісню? Ще й за рибу хочеш? Та ти ж вудлище в руках не втримаєш! Вийди краще на берег та гами свої на акордеоні заграй — зразу вся риба догори животами спливе.

— От я скажу, які ви...— запхикав Славко й пішов геть.

Ми поклали вудки в наметі, виходимо, аж тут і акордеоніст наш повертається. Глянув я на його вудку... Здоровенна! Грузило як кулак, гачок — хоч акул лови.

— І довго ти її вибирав, таку? — питаю.

— Ні,— відповідає,— в одну секунду. Оце тільки єдина й лишилась.

— Зрозуміло,— Митько докидає.— Тепер усьому табору риби вистачить на тиждень.

— Ну чого ви до хлопця причепились? — тут Наталка підбігає.— Не слухай їх, Славку, це вони од заздрощів.

— Звичайно, од заздрощів,— Митько їй.—Та з таким приладдям прямісінька дорога на Тихий океан. Він акул грузилом по голові бив би, а потім гачком оцим витягав.

Славко насупився.

— Я,— каже,— тебе зараз по голові грузилом, якщо не відчепишся.

Він засунув вудку під ліжко й подавсь копати черви.

Десь так надвечір одзиває мене Митько й каже:

— Слухай, я таке придумав! Ніколи не здогадаєшся. І ніхто не здогадається. От казанок варить! Аж не віриться іноді, що людина таке може придумати!

— Цікаво!

— Правда-правда. Іноді аж сам дивуюсь — і звідки я такий розумний?

— Та говори вже швидше, що ти базікаєш!

— Слухай,— повторив Митько.— Сьогодні, після вечері, але до відбою, ми підемо на річку, виберемо на березі зручненьке місце, з якого завтра ловитимемо, і кинемо у воду приманку. За ніч на нашу приманку назбирається сила-силенна риби, і взавтра, на змаганні, ми з цього місця наловимо стільки, що нікому й не снилось. Ну і, звісно, станемо чемпіонами табору.

— Ух ти! — кажу.— От молодець!

— А ти що ж думав!

Після вечері ми набрали в їдальні повні кишені хліба, і потім Митько довго розминав його із глиною у десь роздобутій мисці.

— Це,— каже,— приманка буде, бо інакше хліб течією знесе, а так глина його триматиме на одному місці.

Вже добряче стемніло, і ми заспішили до річки, щоб повернутись до відбою.

Тільки-но ступили на лісову стежку, як навстріч нам дві постаті. Ми ледь устигли відскочити за кущі. Чуємо:

— За ніч рибка й збереться там, де ми макухи накидали, а вранці й на голі гачки кидатиметься. Так що будь певен — ми більше за всіх наловимо!

— Ти бач! — здивувався Митько.— Це ж Вітька з Вовкою. Навіть макухи десь дістали. Розумники!

— Значить, і вони те ж саме, що й ти, придумали?

— Ти ж чув...

Наближаємось до берега і ще здалеку чуємо: шубовсть, шубовсть! — у воду. І якась тінь над річкою.

— Ну й ну! — кажу.— Іще хтось приманку кидає.

— Бачу! — Митько у відповідь.— Ну й народ!

Вибрали ми зручненьке місце, закинули нашу глину з хлібом і назад гайнули, але вже не самою стежкою, а вздовж неї, лісом. Дорогою нам іще двоє стрілися.

— І ці туди ж! — друг мій каже.— Піонери називається!

А хвилин за тридцять після відбою, як усі поснули, чую — Генка заворушився, з ліжка встає. Взув сандалі, понишпорив у тумбочці — і ходу з намету. Митько теж підхопивсь і за ним слідом. За якийсь час повертається.

— І Генка до річки побіг,— каже.— От би не подумав! І не плаче вже, як уночі ходить.

— Що ж то завтра буде, Митю? — я шепчу.— Усі, виявляється, такі розумні, як і ти!

— Розумні! Безсовісні, а не розумні! Обманщики!

Він іще довго щось бурмотів, лаючи всяких там пройдисвітів, які різними хитрощами намагаються посісти перше місце. Потім затих, мабуть, заснув.

Я ще трохи полежав, а тоді заснув теж.

А назавтра, по сніданку, вишикувались ми всі, учасники змагання, й подались на річку. Попереду Сергій Анатолійович із відром, а ззаду Славко із акордеоном своїм у футлярі теліжиться.

— Ти навіщо акордеон тягнеш? — його питаю.

— А це тільки футляр!

— Він у футляр рибу складатиме,— Вітька сміється.— Все-таки більше влізе, ніж у відро.

Тільки-но завидніла попереду вода, як народ щодуху кинувсь уперед — займати свої здобрені приманкою місця. За мить кожен сидів на власному місці, мов усе життя лише з нього й ловив.

А Юрко з Вітькою ледь не побились.

— Це,— обоє кричать,— моє місце!

— То ж вони обидва тут рибу вчора приманювали,— хихотів Митько.

Лиш один Славко ходив, мов сирітка, уздовж берега, але його звідусюди гнали.

Зрештою хлопець знайшов якусь місцинку поодаль, приготував вудку і вмостився на футлярі.

— На землі,— каже,— сидіти — застудитись можна. А на футлярі — ніколи! І ноги не заболять.

Аж тепер ми зрозуміли, нащо він його на річку тягнув.

Підійшов і Сергій Анатолійович.

— Ач, як вам нетерпеливиться,— каже.— Змагання триватимуть дві години, бо о дванадцятій у таборі читатимуть лекцію на міжнародну тему. Приготувались! — він подивився на годинник.— Почали!

— Ну, тримайсь! — поплював на гачок Митько і закинув вудку.— Тепер встигай витягати!

Проте, як виявилося, триматися було не так уже й потрібно. Навіть зовсім ні до чого було триматися, бо ми просиділи хвилин із сорок, і за цей час ні в кого й разу не клюнуло.

— Що ж це таке? — занепокоївся зрештою Митько.— Нічого не розумію!

Він іще почекав, а тоді почав бігати від одного рибалки до другого й питати:

— Ну як, клює? А в тебе?

Навіть до Славка підбігав. Але той сидів на своєму футлярі, дивився непорушно на поплавець і повторював:

— Ловись, рибко, велика й маленька! Ловись, рибко, велика й маленька.

— Ти краще за своїм поплавцем слідкуй,— порадив Митькові Сергій Анатолійович.— А то тільки людям заважаєш.

Митько посидів трохи над своєю вудочкою, а тоді знову став бігати й питати:

— Ну як, клює? Га? А в тебе?

Отак він бігав і питав, аж поки не зачепив ногою нашу коробочку з горохом, і вона булькнула у воду.

— Ех ти ж, розтелепа! — розсердився я.— Добігавсь! З тобою рибу лише полохати, а не ловити! Що тепер на гачок насаджувати?

Але тут Сергій Анатолійович підвівся:

— Візьміть у мене кілька черв’яків. Та й скоро вже кінчатимемо.

Ми знов закинули гачки, але риба так і не клювала. І не тільки в нас — ні в кого. Лише Сергій Анатолійович спіймав одного пічкурика, але він ловив не для змагання,— адже він не піонер,— а просто для себе.

Декотрим така риболовля скоро набридла, і вони пішли собі назад у табір, а дехто, тобто Митько, Славко, ще три хлопці і я, сиділи й сиділи, хоч сонце вже пекло аж-аж. А Славко все примовляв:

— Ловись, рибко, велика й маленька! Ловись, рибко, велика й маленька!

Зрештою Митько заявив:

— Я читав, що деякі заводи спускають у річки отруйні виробничі відходи і від цього вся риба дохне. Мабуть, і на нашій річці десь є такий завод. Даремно ми стараємось.

— А як же той пічкур, що Сергій Анатолійович упіймав?

— А в нього, мабуть, здоров’я найміцніше було, і він ще не встиг.

— Що не встиг?

— Ну, здохнути...

— Знаєш що, Митю,— сказав я, коли до кінця змагання лишилося кілька хвилин.— Я, здається, здогадався, чому кльову немає.

— Ну?

— А тому, що ми всі накидали таку силу-силенну приманки, що в цьому місці риба просто об’їлася за ніч. Вона тепер навіть дивитися на гачки не хоче не те що хапати їх.

Митько подумав-подумав і каже:

— А що, правильно! Якби ж це тільки ми кинули, то вона й ловилась би. А так...

І тут Славко як закричить:

— Риба! В мене! Ура!

Ми помчали на той крик, дивимось — лежить на землі Славко і сміється од щастя. Але, як з’ясувалося, він не од щастя сміється: просто Славко придавив рибинку животом, і вона його лоскотала.

Зрештою хлопець підвівся, і ми побачили: борсається у траві карасик із долоню завбільшки.

— Оце здорово! — Вітька гукає.— Глядіть, як він його спіймав!

Дивимось ми: гачок, отой самий здоровенний гачок, карасика за хвіст зачепив.

— Це він, коли закидав,— Сергій Анатолійович пояснює,— рибу й зачепив випадково. Таке іноді буває. Але ж усе-таки спіймав! Значить, переможець — Славко. Переможець і кращий рибалка табору!

А через кілька днів на стіні їдальні ще й фотознімок Славків прикріпили — поруч із знімком Черевика, нашого кращого бігуна, і колективним знімком першого загону — переможця у конкурсі пісні. Ще

й підписали: "В’ячеслав Денисюк — кращий спортсмен-рибалка І зміни". Правда, фото було без рибки. Митько сказав:

— Таке рибище й на знімку не вмістилось би!

Зате Славко вмістився весь: стоїть із футляром від акордеона у лівій руці, вудкою у правій і посміхається.

Пліт

"Ух, як у таборі було",— написав я на початку своєї правдивої оповіді і нізащо у світі не відмовлюсь од своїх слів.

Чого ми тільки не робили!

І конкурси проводили, і змагання, і в ігри всякі грали, і в похід ходили, і навіть допомагали сусідньому колгоспові полуницю збирати.

Все робили.

Але найбільше нас вабила річка. Добре, що вона поруч була. Погано тільки, що ми до неї не часто ходили. Часто ходили, кожного дня, але нам хотілося частіше, бо ми дуже любили природу.

Ну, Митько й придумав.

Після тихої години у нас, як правило, була спортивна година. Ми йшли за їдальню, на майданчики, і вибирали, що хто хоче: бадмінтон, баскетбол, пінг-понг. Ми з Митьком спершу теж грали — то в баскетбол, то у теніс. Але потім вирішили, що нашу любов до природи найкраще сполучати із футболом. На футбольному полі завжди було найбільше людей. Грали всі охочі— хоч двадцять чоловік, хоч сорок: ділилися на дві команди і грали.

Ми з Митьком записувалися до різних капітанів, а трохи згодом непомітненько тікали з поля безболісно для обох команд. Яка різниця — ганяють м’яча, скажімо, тридцять чоловік чи двадцять вісім. Тим паче, що хвилин через п’ятнадцять таке починалося!.. Не футбол, а Льодове побоїще! Битва на Куликовому полі!

М’яча не видно. Гравців теж. Курява піднімається стовпом у небо, і в тій куряві тільки й чути: "Пас! На мене! Куди? Бий! Мазило! Вітька, сюди! Го-ол! Як не було? Як не було?" І пішло-поїхало: "Я сам бачив! Отуто м’яч пройшов!" — "Та як ти міг бачити — ти спиною стояв!" — "Я — спиною? Ти що, косоокий?" — "Сам брехло!" А там хтось не втерпить і штовхне противника, а той відповість — і закрутилося... Справжній бій гладіаторів! Насилу Сергій Анатолійович розборонить.

Ми з Митьком були проти такого футболу. Ми дуже любили природу і тому, побігавши у всіх на виду хвилин із п’ятнадцять, гнали на річку.

Річку ми ще більше полюбили після того, як зробили пліт. А діло було так.

Сусідній табір "Сміливий", котрий розташувався теж у лісі, але по той бік річки, мав кілька човнів. Коли ми вранці купалися, хлопці із "Сміливого" частенько пропливали човнами і взивали нас "сухопутними пацюками" та всілякими іншими словами. Особливо один старався — рудий. Нас це дуже ображало, і від образи ми починали швирголяти в них мулом і грязюкою. їх це, мабуть, теж ображало, і вони ще гірше нас взивали.

Олександр Миколайович сказав, що й нам скоро привезуть човни, але їх чогось довго не везли й не везли.

І от одного дня, коли ми втекли од футбольної колотнечі на берег, дивимося — пливуть за водою дві колоди.

Я на них і уваги не звернув би, а Митько раптом як затруситься.

— Серього! — кричить.— Витягай їх! — і у воду кидається.

Я й подумати не встиг, навіщо вони йому, а вже плив слідом. Звик: раз Митько сказав, значить, щось у його голові вже крутиться, щось він придумав.

Відбуксирували ми їх на сухе. Митько каже:

— Ми з них пліт зробимо. Це ще краще за човен. Треба тільки довгу жердину знайти, щоб від дна відштовхуватись.

Посиділи ми трохи, аж тут іще дві колоди. Звідки вони пливли, ми не знали, та нас це і не цікавило.

Ми і їх витягли, а тоді гайнули в табір по молотки, цвяхи й дріт. Вже за якусь годину ми мали справжнє власне судно. Навіть жердину знайшли. Правда, поплавати не встигли — час було повертатися.

Ми затягли пліт в очерет і накидали зверху зелені.

— Завтра прийдемо сюди із Генкою,— сказав Митько.

Наступного дня, коли ми втрьох вибрали вільну хвилинку й подалися випробовувати пліт, то ще здалеку почули від ріки чиєсь щасливе ревище. Взагалі, це мав бути спів, але якась невимовна радість захльостувала співака, і виходило саме ревище — інакше й не скажеш.

Ми наддали ходи і, коли вихопились на берег, побачили дивне видовище.

Серед ріки на нашому дбайливо зробленому і старанно замаскованому плоту стояв із жердиною в руках Славко і, ніби сп’янівши од щастя, горлав:

Ей, б а г р у з і н, па-ашевєлівай ва-ал,

Молодцу плить недалєче!

Вздрівши нас, Славко розпливсь у посмішці й загукав:

— Гей, хлопці! Глядіть, що я знайшов.— І так притупнув ногою, що наш витвір мало не розвалився.

— Ах ти ж багрузін,— прошипів Митько, бо йому аж дух забило від обурення. Але наступної ж миті безцінний дар голосу таки повернувся до мого друга.

— Ану загрібай, загрібай сюди! — закричав він.— Я тобі покажу, як на чужому майні кататися! Ти цей пліт будував? Ти колоди витягав? Ти їх зв’язував?

Вираз безмежного щастя поволі сповзав із Славкового обличчя.

— То це ви?.. Ваш пліт? — затинаючись, спитав він.

— А то чий же! Хіба таке добро на дорозі валяється? Це ж шедевр людської думки! Восьме чудо світу! Ми його місяць будували, а він — "знайшов"!

— Та ми ж тільки десять днів тут,— заперечив Славко.

— Ну десять днів — яка різниця. Ти рулюй, рулюй сюди.

— Та рулюю,— відповів Славко.— А я оце пішов на акордеоні пограти, сів на бережку, дивлюся — пліт. Може, разом покатаємось?

— Чотирьох не візьме,— сказав я.

— А чого ж, можна,— несподівано погодився Митько.— Спробуємо, скількох він витримає. Ти в нас замість баласту будеш.

— Як це? — не зрозумів хлопець.

— Ну, якщо пліт тонутиме, ми тебе скинемо.

— Ану вас,— образився Славко.

— Та я жартую,— мовив Митько.— Ти що, жартів не розумієш? Ану, хлопці, залазь!

Пліт витримав усіх. Вода, правда, хлюпала через верх і заливала ноги, та нікого це не турбувало.

— От якби ще сюди намет поставити! — сказав Славко.— Був би в нас плавучий дім, як у "Звіробої"".— А тоді попросив: — Митю, дай я трохи повідштовхуюсь.— Він узяв до рук жердину і сказав: — Ану, хлопці, беремо розгін! — І щосили увігнав її у дно.

Виявилося, що й тут, як у всякому ділі, скоріше потрібне вміння, ніж сила. Жердина глибоко увійшла в ґрунт, а оскільки Славко міцно її тримав і не хотів випускати, то так на ній і завис.

Ми завмерлу. Серед ріки стояла, сторчма вгрузнувши у дно, жердина, а на ній висів Славко, дригав ногами і кричав: "Ой, хлопці, тону! Ой, хлопці, тону!" — хоча він зовсім не тонув — це всім було видно. Проте дригати ногами йому довелося недовго: наш пліт, пропливши за

інерцією проти течії зо три метри, повернув назад і підім’яв під себе невдаху.

Пліт плив за течією, а ми приголомшено дивилися на те місце, де щойно висів Славко. Славко не випливав.

— Мамо! — прошепотів Генка.— Де ж це він?

— Тут! — тихо мовило за нашими спинами.

Ми здригнулись од несподіванки. Якимось чудом Славкові вдалося вхопитися за мотузку, що звисала з борту, і тепер він тримався за неї і неголосно булькав.

Ми страшенно зраділи, що все обійшлося, і ви— тягли Славка з води. Він теж дуже зрадів, але, хоч сидів уже на плоту, ще довго не випускав із рук тієї мотузки.

Потім ми виловили нашу жердину, прибилися до берега, висадили Славка і знову стали кататися.

Славко ж, поки ми вчилися керувати плотом, розвісив на гілках одяг і, доки той сушився, сидів голий у кущах і грав свої вправи. Ото була картина!

— Якби не він,— сказав Митько, коли наш акордеоніст уже обсушився й пішов до табору,— таки був би в нас найкращий намет. Ти, Генка і я. А так... Ну, та нічого вже не поробиш! І що за хлопець! Все у нього не так, як у людей!

Ми з ним погодились.

Потім Митько подумав і додав:

— Це ж, виходить, наш пліт будь-хто може знайти. Значить, треба зробити розкладний пліт або пліт збірної конструкції: кожну колоду ховати окремо. Це дуже просто.

Ми його послухалися. Відтоді, як тільки видавалася вільна хвилинка, бігали тихцем до річки й каталися.

А Славко, хоч ми його навіть запрошували, більше з нами не ходив.

— Це не пліт, а якась душогубка,— казав він.— Дуже воно мені треба — плавати на ньому, ще потону. Або застуджусь. Катайтеся самі, якщо маєте охоту,

Несподівана пропозиція

Про "Зірницю" ми знали давно: з самого початку знали, що проводити її збираються десь у половині червня.

Під кінець другого тижня нам так і сказали: за два дні у таборі провадитимуть "Зірницю". Спершу старші загони, а тоді молодші.

Ми вже почали вирізати собі погони, і п’ятий загін почав, бо планувалося, що саме із п’ятим загоном ми й воюватимемо. Коли це на вечірній лінійці начальник табору, Олександр Миколайович, оголошує:

— Четвертому загонові затриматись на п’ять хвилин.— І, коли ми затримались, сказав: — Зараз до вас звернеться представник табору "Сміливий".

Наперед вийшов рудуватий хлопець років десяти.

Я його зразу впізнав: це він нас взивав пацюками.

Що то був за хлопець! На місці він не міг встояти ані секунди! Він пританцьовував, підскакував, розмахував руками, і здавалося, що то не один хлопець, а два. А то й три! Його всього крутило, сіпало, корчило і пересмикувало. Спершу я його навіть пожалів, але потім виявилося, що то я нього не хвороба, а просто така вдача, і жаліти треба зовсім не його.

Пізніше ми таки взнали, кого треба жаліти і що то за хлопець.

Що за зух! Що за урвиголова! Що за одірви-підошва!

Звали його Микитою. Чого тільки не виробляв Микита у своєму "Сміливому"!

Він прилаштовував над дверима посудину з водою, кидав у піч на кухні патрони, підкладав щедрою рукою у постелі своїх товаришів жаб і підпирав поліняками двері їдальні, так що по обіді ніхто з неї не міг вийти.

То були давно випробувані і, можливо, декому навіть видасться, не дуже дотепні жарти. Та він і їх не цурався. Однак у творчих пошуках Микиті теж не можна було відмовити. Він прокрадався вночі у радіорубку, вмикав магнітофон, і тоді з табірних репродукторів лунала, будячи всіх, яка-небудь веселенька мелодія; розпалював піонерські вогнища, які потім не могли загасити три дні; влаштовував такі димові завіси, що одного разу навіть приїхали пожежні машини.

Весь свій табір Микита наполегливо і цілеспрямовано ставив догори ногами, і ніхто не знав, як його спекатись, бо юний витівник заявив, що його батьки поїхали із геологорозвідувальною партією на Сахалін. Це була теж чиста брехня, але про неї начальник табору з великою прикрістю довідався лише за чотири дні до кінця зміни.

Здогадуючись, що за таку поведінку йому вдома меду не дадуть, Микита із властивою йому вигадливістю почав писати рідним листи.

У першому він радив батькам не приїжджати, бо табір нібито перебазовують, а куди, поки що не знає і сповістить про це пізніше. У другому писав, щоб батьки не приїздили, бо хоч "Сміливий" і лишився на старому місці, проте зараз у таборі санітарний тиждень і ніяких відвідувачів не приймають. У третьому вигадав іще якусь нісенітницю. Так він морочив батькам голови досить довго, але, зрештою, його підвела власна фантазія. У п’ятому (і останньому) листі Микита застерігав батьків ні в якому разі не приїжджати, бо в таборі почалася епідемія ящура і весь навколишній район на карантині. Проте якраз ця звістка і викликала зворотний ефект.

Наступного ж дня примчали в таксі його тато з мамою, їхній знайомий професор-епідеміолог і незнайома тьотя із Міністерства охорони здоров’я. Батьки негайно забрали свого здоровісінького сина додому. Але що з того — зміна за чотири дні кінчалася.

Із усього сказаного можна скласти приблизне уявлення про посланця "Сміливого".

А поки що, не знаючи ні про переїзди, ні про санітарний тиждень, ані про загрозу близької епідемії, але все ж із погано прихованим жахом увесь "Сміливий" чекав дня, коли у військову гру мав підключитися четвертий загін, у якому перебував рудий Микита. І коли Микита заявив, що їхній загін хоче провести "Зірницю" із нашим загоном, та ще й на нейтральній території, усі вожаті, кухарі, медпрацівник і сторож на чолі з начальником табору полегшено зітхнули і квапливо запевнили четвертий загін, що для них побажання дітей — закон.

Про все це ми дізналися пізніше, а зараз рудий Микита стояв перед нами, збираючись виголосити, певно, дещо цікаве.

— Геть міжтабірні перегородки! — рішуче почав він і підскочив на місці.— Не будемо замикатися в собі! Справжня піонерська дружба не визнає ніяких меж, для неї не існує перепон! — Він енергійно рубонув рукою повітря, мовби одним помахом руйнуючи всі перепони, які відділяли його від нас.— І тому,— Микита звівся навшпиньки і крутнув головою,— наш четвертий загін пропонує провести "Зірницю" разом із вашим четвертим загоном, тобто наш четвертий — проти вашого! Природним кордоном розташування наших частин буде річка. Для подолання водного рубежу і для переміщення сил наш табір виділяє вам три човни із своїх шести. Місце проведення військових дій і умови обговоримо додатково. Готуватися можна з завтрашнього дня. Початок о шостій годині ранку.

Все це він випалив одним духом, трохи помовчав, думаючи, що б іще сказати розумного, а тоді додав:

— Отже, якщо ви згодні — скажіть, а не згодні — не кажіть. Тобто теж скажіть, але в такому разі ми вважатимемо, що ви боїтеся прийняти нашу дружню й миролюбну пропозицію, отже — програли.

— Річка? Човни? — першою подала голос Ірина Василівна.— Та вони ж усі перетонуть! — І поглянула на начальника табору.

— Що ми, маленькі? — закричали ми.— Веслувати не вміємо? Невже спасуємо?

Та й Олександр Миколайович сказав:

— Нічого, нічого. Річка ж неширока. Та й вожаті поруч будуть. Я не заперечую.

Ми також не заперечували і взялись до обговорення.

— Я пропоную от що,— знову заговорив Микита.— Кілометри за три нижче за течією річки, там, де вона робить вигин, лежить чудова місцина. Од того вигину до пожежної вишки,— її видно здалеку,— а позаду — до дороги і проходитиме умовний кордон розташування ваших військ. Наша ж територія буде якраз напроти. Якщо хочете — можна зараз піти й подивитись.

— Що ж ми зараз побачимо? — спитав Юрко, наш голова загону.— Вже ніч надворі. Та, зрештою, яка різниця? Там так там.

— От і добре,— кивнув Микита.— Переможе та команда, яка позриває всі погони з команди противника або заволодіє прапором і переберется з ним на свій берег. Наші погони — зеленого кольору, наші — синього. Підпишіть оцю угоду в двох примірниках, і — по руках! — Він підсунув Юркові два аркуші паперу.

Ми покрутили угоду, але в ній було написано все те, що він уже сказав, і Юрко з Микитою поставили свої підписи.

— От і чудово! — зрадів Микита.— Підготовчі роботи можна починати завтра. Тож рийте окопи всякі, укріплення — будь ласка. До зустрічі!

Він упхав один примірник угоди в кишеню і зник у темряві.

— Щось він мудрує,— сказав Митько.— Якось воно дуже швидко. Сюди — туди, ви тут — ми там, "окопи рийте", утік зразу. Бита голова! Було б піти й подивитись.

— От завтра й подивитесь,— Ірина Василівна нам,— а зараз — ходімте, бо кіно ось-ось почнеться.

Другого дня весь наш загін пішов знайомитись із місцевістю. Доходимо до вигину ріки...

— Ось, я ж казав! — Митько кричить.— Дивіться!

Поглянули ми на той бік... А там здоровенний луг врізається півколом у ліс, і тільки вдалині під лісом чагарник. І навіть трава скошена. Самі копиці стоять.

— Я ж казав,— Митько гарячкує.— Недаремно він і свою угоду підписати спішив.

— Еге,— Юрко почухав потилицю.— У них ліс до річки підступає лише он з того краю, та й тут — вузенька смужка. І сховатися ніде.

— Так і їм же нема де! — Генка на це.

— А вони за деревами сидітимуть. Куди ми поткнемося — одразу видно.

— О-о, то бита голова! — посупився Митько.— Ходімо хоч ліс обдивимось. Може, він і там щось вигадав.

Але хоч як довго ми блукали, ліс був як ліс. Дуже хороший. Густий. Він усім сподобався. Ми викопали два окопи, повернулися на берег і стали дивитися на луг. Луг не подобався нікому.

— Ясно, що в глиб ворожої території по відкритому не побіжиш,— сказав Юрко.— Справжній ліс за лугом починається, а ближче до нас — оця смужка од вигину ріки. Ну, а з того краю метрів сімсот — вісімсот усе-таки буде. І то добре. Але ж вони на де і розраховують: певно, пікетів понаставляють на кожному кроці.

— Треба їх перехитрити,— запропонував Генка.

— Відкрив Америку! — Юрко йому.— А як? Поки ми тим лісом вештатимемось, нас усіх переловлять. Думайте всі. У кого з’являться цінні думки — кажіть одразу.

Ми почали думати. Але що більше ми думали, то менше в нас з’являлося цінних думок. Цінних думок було дуже мало. Можна навіть сказати, що їх не було зовсім.

— Ми вже зголодніли,— подав нарешті голос Генка.— Може, по обіді щось придумаємо?

Але й після обіду ніхто нічого не придумав. І після тихої години. І після полудника теж.

— Знаєте що,— сказав надвечір Митько.— Пішли ще раз на річку. Може, на місці видніше буде.

— І я з вами,— схопився Славко.

— А ти сьогодні грав на акордеоні? — запитав я.

— Ще ні,— зітхнув Славко.

— Ну, так не можна, не можна! — підхопив і Митько.— Весь світ чекає на появу нового акордеоніста, а він, замість того щоб грати, побіжить кудись на річку.

— Ану вас! — одмахнувся Славко.

— Отож! — сказав я, і ми втрьох гайнули з намету.

Їдемо берегом, розмовляємо, коли бачимо — за тим самим вигином, де наш кордон починається, якийсь човен припнуто.

— Цікаво! — каже Генка.— Хто б це міг бути?

Підходимо ближче, а тут з-за дерев вискакує отой рудий із "Сміливого".

Відштовхується й сідає на весла.

— Це ти! — Митько кричить.— Шпигунити, значить?

— Я! Я! — єхидно посміхається рудий і правує до свого берега.

— То ти вистежувати сюди приїздив? Шпигунська пика!

— Приїздив-приїздив,— він нам так нахабно.— Умовами не заборонено. Е-е-е! — і язика показує.

— Бачили ви таке? — обурився Митько.—"Не заборонено!" Ач! "Ви,— каже,— окопи рийте, укріплення". Для того, щоб потім усе визнати. "Не заборонено!" Не забо... Ану, стривай-стривай... Зараз, зараз...— стишив він голос, тоді засміявся і переможно глянув на нас.

— Придумав? — з надією запитав я.

— Придумав,—полегшено зітхнув мій друг.— Після вечері скличемо загін і все обговоримо.

* * *

— Завтра,— почав Митько, коли весь загін зібрався на волейбольному майданчику,— усі це знають, у нас відбудеться військова гра із четвертим загоном "Сміливого". Тож ми зібралися тут, щоб розробити план дій і поділитися цінними думками. Ворог, подивимось правді у вічі, нас обдурив: значну частину його території займає луг.

Проте цим самим він і собі до деякої міри зв’язав руки. Адже ніякий дурень, звісно, не буде ховати прапор на відкритому місці. Таким чином, і наша задача полегшується. Скажу навіть більше: я певен, що ховати прапор вони будуть у тій частині лісу, що знаходиться ліворуч од нас, між лугом і пожежною вишкою. Праворуч лісу надто вже мало. Скажу навіть більше: коло річки вони ховати прапор теж не будуть, а, зрозуміло, у глибині. Отже, самі бачите, слід зосередити наші сили саме на цьому квадраті, а він приблизно становить лише одну чверть ворожої території. По-моєму, логічно?

— Гм, по-моєму, теж,— тільки й мовив Юрко (а що він іще міг сказати про такий блискучий умовивід?).

— Але водночас,— продовжував Митько,— наша задача й ускладнюється, бо на цій частині і на підступах до неї, мабуть, і ворог зосередить неабиякі сили.

— Гм, скидається на те,— погодився Юрко.

— Але ж треба ще й нападати,— вів далі мій друг,— і виставляти патрулі, проводити розвідку. Отже, сил там буде не так уже й багато.

— Правильно! — кивнув Юрко.

Я ж тільки дивувався: як здорово Митько все розрахував!

— Тож тепер скажіть — що можна придумати в такій ситуації?

— Я вважаю,— заговорив Вітька,— що нашому загонові, геть усім, слід перебратися на той бік і кинутись в атаку, змітаючи все на своєму шляху, мчати прямісінько до отого квадрата, що ти казав. Там хапати прапор і — назад. Це єдино правильне рішення.

— Це ще треба знайти їхній прапор,— озвалась Люська.

— А в цей час,— докинув і я,— їхня розвідка спокійнісінько обнишпорить нашу територію і захопить наш прапор. Та й трьома човнами наш загін зараз не переберється. Вони й на березі зможуть напасти.

— Тоді,— Вітька каже,— єдино правильним рішенням буде: нашому загонові сидіти на цьому березі у засідці. Тільки човен підпливе — одразу хапай їх.

— Можна,— Наталка на це,— але, звичайно, не всьому загонові. Слід розділитися. Частина й справді на березі зачаїться, частина охоронятиме прапор, а решта переправиться на ворожу територію.

— Правильно,— погодився Митько.— Оце і є єдино правильне рішення.

— А я хитрість придумав,— каже Генка.

— Ану-ну,— зацікавились ми.

— Знаєте, всякі там шпигуни, коли кордон переходять, одягають на ноги вирізані сліди — ведмедів чи кабанів... От і ми давайте виріжемо, наприклад, кабанячі сліди, підкрадемося тихенько на човнах, вискочимо на берег — і в кущі. А "зелені" хоч сліди й побачать, думатимуть, що то кабанячі, і не звернуть на них уваги.

— Що ж це, по-твоєму, за кабани, які з води виходять? — запитав Юрко.

— Як тридцять три богатирі! — докинув Вітька.— Уявляю собі картину! Та "зелені" одразу здогадаються.

— А ми їх тоді прикріпимо задом наперед,— Генка знову,— і здаватиметься, що то вони на водопій ішли.

— А назад як же? — Митько питає.— Чи вони через ріку попливли? Це, мабуть, якась особлива порода. Кабани-спортсмени! Та й де тут кабани є?

— А це кабани... Ну, переселенці,— не здавався Генка.

— Ну й ідеї ж у тебе! — захихотів Вовка.

— А в тебе взагалі ніяких,— Генка йому.— Не хочете — як хочете.

— Тепер ось послухайте мене! — заговорив серйозно Митько, і всі замовкли, бо зрозуміли: він говоритиме про щось важливіше од кабанів.

— Сьогодні, годин зо три тому, ми виявили на нашому березі шпигуна "зелених", отого рудого.

— А-ах! — вирвався крик обурення з грудей четвертого загону.

— Проаналізувавши цей факт,— і вухом не повів Митько,— ми із Сергієм вирішили (вирішував він один), що ворог сам вкладає зброю до наших рук. Ви, певно, не знаєте: ми із Сергієм збудували пліт...

— Так ось чого вас у таборі не видно! — почувся ззаду голос Ірини Василівни.— Ну, та зараз я вас лаяти не буду,— вона навіть посміхнулася.— Продовжуй, Митю.

— Ось що я пропоную,— повів далі Митько.— Ми із Сергієм і Генкою, — можна й ще когось четвертим, більше пліт не візьме,— перепливаємо удосвіта, годині о п’ятій, а то й раніше річку і направляємось у глиб ворожої території. Я пробираюсь аж у той квадрат, де у них, найвірогідніше, знаходитиметься прапор, і маскуюсь — мабуть, залізу на дерево. Хлопці ж залишаються в резерві. Сергій — у чагарнику, пам’ятаєте, коло лісу? Хоч і на видноті, але навряд чи кому спаде на думку, що там хтось сидить. Генка ж залізе в копицю.

— Ага, в копицю,— протягнув Генка.— А якщо вони її підпалять?

— Та ти що, здурів? — не втримався я.— Хто ж це буде палити?

— А хто його знає. Отой рудий підпалить. Він, по-моєму, на все здатний.

— Ну тоді я залізу,— запропонував я.

— Та хай уже я,— погодився Генка.— Тільки ж дивіться. Це на вашій совісті буде.— Чи він серйозно те казав — я так і не зрозумів.

— Ну от і все,— закінчив Митько.— Отже, наш намет бере на себе найвідповідальніше завдання: ми спробуємо знайти і захопити прапор. А що з того вийде — не знаю.

— Здається, непогано придумано,— відповів за всіх Юрко.— Навіть здорово!

— Ти кажеш, ваш намет,— схопилася Наталка.— А як же Славко?

— Це вже занадто! — Митько зітхнув.— Ще й цього розгамуза з собою брати. Він тільки все зіпсує! Хоча,— засміявся,— хай завтра покаже "Сміливому" свій приз за пісню, а заразом і фотокартку переможця риболовлі. Вони од здивування остовпіють — от ми з них погони й позриваємо.

— Ги-ги,— засміявсь я.

— І зовсім не смішно,— Наталка підскочила.— Ви обоє думаєте... Думаєте... Ах-ах! Які ми дотепні, які розумні! А Славко у двадцять разів кращий за вас.

— Славко?

— Та якби не твій Славко, у нас взагалі був би найкращий намет! — повторив я, що вже не раз чув од свого друга.

— О-о, високо несетесь! Якби вас усіх із того намету виселити, отоді він був би найкращим. А за приз,— це вона вже до Митька,— ти йому просто заздриш.

— Я-а?

— Ти, ти! Ти свої дурні ракети пускав, а Славко хотів, щоб загін не осоромився! А рибу, думаєш, я не знаю, як ви всі ловили? Один Славко приманку не кидав!

— Ну і цілуйся тоді із своїм Славком,— вже не на жарт розсердився Митько.

— А ти цілуйся із своїм Стеценком або з Мусюкіним,— кинула Наталка і пішла геть.

Славко похнюпився і стояв, як три печених раки.

— А ти чого стоїш? — вигукнув Митько.— Біжи доганяй! Жених!

Славко увібрав голову в плечі, скривився, і так мені раптом стало його шкода, так шкода, що я підбіг до нього і... став поруч, не знаючи, як і втішити.

Над майданчиком зависла неприємна тиша.

— Він Мусюкіним мене ніколи не взивав,— крикнув раптом Генка.— Молоток, Славку! — і штурхонув його в плече.

І так це Генка якось кумедно сказав, що ми всі розсміялися, і навіть Славко посміхнувся.

— Та чого там...

— А й справді, хлопці,— мовила Ірина Василівна.— Якщо вже ваш намет такий хороший, то слід і Славка з собою взяти.

— Гаразд,— охолов Митько.— Хай іде... Буде з Сергієм у кущах сидіти.

— От і добре,— зраділа вожата.— А зараз, хоч до відбою іще година, будемо лягати спать. Завтра підйом о п’ятій.

— Нас о четвертій розбудіть,— попросив Митько, і наш загін розійшовся.

— Ех, був-би у нас таки найкращий намет, якби не цей акордеоніст, — шепнув мені Митько, коли ми вже лягли. Я, пам’ятаю, сказав: "Так",— хоча, одверто кажучи, якийсь сумнів уже закрався в мою душу. "Мабуть, цей Славко усе-таки не зовсім такий, як нам здавалося. Конкурс пісні, рибалка... І вночі тоді він же першим напав на Генку, хоч спершу боявся. А потім..." Але подумати до кінця я не встиг, бо почав засинати, і вже крізь сон чув якийсь шум, голоси, сигнал на вечірню лінійку... А потім усе стихло. Наш майже найкращий намет спав. На нього чекав відповідальний день.

Військова гра

— Хлопці, вставайте! Сергію, Славку,— чую я голос Ірини Василівни, і вона легко термосить мене за плече.— Вставайте, група особливого призначення! Вже чверть на п’яту.

"Група особливого призначення — звучить!" — думаю я і скидаю ковдру.

— Ось сухий пайок,— каже вожата.— Успіху вам! — і виходить.

У светрах і курточках,— прохолодно-таки,— ми витюпуємо з росяного веселого, аж дзвінкого, лісу до річки і на мить зупиняємось.

Річки немає. Там, де має бути вода,— самий туман. Він піднімається могутньою густою хвилею, огортає береговину, нас, застує протилежний берег, весь білий світ. І лише високо вгорі та хвиля слабне, рідшає, і верхівки трепетних молочних язиків, осяяні ще кволим червоним сонцем, і самі червоніють, пломеніють і... гаснуть, щезають.

— Ух, здорово! — шепоче за моєю спиною Славко, але я й сам бачу, як це здорово, як гарно.

— Отак відбувається кругообіг води в природі,— повчально повідомляє Генка.

— Знаємо, професор! — насуває йому пілотку на ніс Митько.— Природознавство теж учили. Ходімо до плота.

Ми виносимо по одній колоді з кущів, і Митько звичними рухами скріплює їх дротом. Готово! Генка із Славком сідають навпочіпки, а ми з Митьком — я довгою жердиною, а він саморобним веслом — упираємось у берег. Ще мить — і наш пліт пливе в суцільному тумані за течією.

— Хоч би не заблукати...— починає на своїх улюблених нотках Славко, але перехоплює красномовний Митьків погляд і затинається, не договорює до кінця.

— Тобі ще б радіопеленг,— все ж не стримуюсь я.

Кілька помахів весла — і ми, підминаючи осоку, м’яко врізаємось у берег. Швидко вискакуємо на тверде. Тільки Славко ступнув у воду і скривився: "Холодно!" — але годі було від нього чогось іншого й сподіватись.

Розбираємо пліт, одну колоду лишаємо тут же, при воді, інші розносимо, де прийдеться, по берегу : кидаємо в кущі, заносимо в гайок, притуляємо сторчма до стовбура, і вже ніхто у світі не здогадається, що кілька хвилин тому це були частини десантного судна.

— Ну, хлопці! — серйозно зиркає на нас Митько, і ми розуміємо, що хоче він сказати, чого чекає від нас, чого чекає від нас чотирьох увесь загін.

Чого б, здавалося, хвилюватись? Гра! Гра — і нічого більше. Ну, застукають тебе, зірвуть погончик, крикнуть "убитий!" — і одійди в сторону, сядь на траву, відпочивай, дивись, чим гра закінчиться. А серце б’ється дужче, ти весь у полоні якогось остраху — а що, як помітять, оточать?.. І з тим острахом у грудях, принишклі, ми мовчки квапимося лісом у тил ворога. У ворожий тил!

— Ну, хлопці,— вже на лузі повторює Митько,— ось ваш чагарник, ось, Генко, твої копиці: залазь он хоча б у ту, що найближче. А я пішов. Щасливо!

— Щасливо! — відгукуємось ми і дивимось, як віддаляється фігурка нашого приятеля. Ось він уже пробіг ті двісті метрів, що відділяють нас од лісу. Раз, другий майнула його курточка поміж дерев і зникла.

Ми розгребли в копиці нору і, коли Генка заліз у неї, знову заклали сіном.

— Ну, як тобі, зручно? — запитав я.

— Ви ж глядіть, щоб не підпалили,— відповів придушено Генка. Щодо цієї витівки у нього були свої міркування.

Ми ж із Славком, дряпаючись об гілки, продерлися в густий чагарник і, нагорнувши торішньої трави, повлягалися на ній.

— Це ж іще, мабуть, ціла година до початку,— пробурмотів мій напарник.— Сиди тут...

— А ніхто тебе сюди не кликав,—відрізав я.— Сам напросився.

— Їсти хочеться,— не слухаючи мене, протягнув Славко.— Поїсти, чи що? Мабуть, треба перекусити.— І діловито почав розгортати пакунок із харчами.

— А Генка? — запитав я.— Він же голодний там.

— Генка ще звечора собі кишені напакував,— відказав, жуючи, Славко.

— А Митько?

— Митько? — кліпнув він очима.— Не знаю...

— Звичайно, хіба Митькові в голові твої бутерброди!

Я уявив собі Митька, який зараз сидить, мабуть, на якомусь кущику, чи то пак — дереві, приліпившись до стовбура, голодний і відчайдушний, мій безкорисливий і найкращий друг, і шматок застряв мені в горлі.

Повним зневаги рухом я відклав бутерброд,

— Чого ти? — здивувався Славко.

— Не буду їсти! — рішуче мовив я.— Митько там голодний сидить, а ми...

— Ну тоді і я,— повагавшись, відповів Славко і з жалем поклав свій пайок поруч із моїм.

Вже не так сердито я поглянув на Славка, хоча, якщо розібратись, у чому ж він був винен?

А час, між тим, хоч і повільно, а спливав, і ось уже’ над лісом, над лугом, над річкою розлігся мелодійний і рвучкий голос сурми.

Шоста година! Гра почалась!

Ще кілька хвилин усе довкруг мовчало, а тоді потроху стало оживати. У лісі, праворуч і ліворуч од нас, почулися віддалені голоси, а ось зовсім близько пробігла зграйка хлопців і дівчаток, і хтось гукнув:

— Весла, весла тягни швидше!

— От бачиш,— позіхнув Славко,— вони там на човнах катаються, а ти сиди тут...

— Слухай! — не витримав я.— Як тебе тільки у класі терплять? Тебе не лупцюють за те, що ти скиглиш весь час?

— Вони вже звикли,— щиро зізнався Славко.— У нас чудовий клас.

Тут знову почулися голоси, і я обережно визирнув із гущавини.

Від лісу бігло троє хлопців із зеленими погончиками. Один, довгов’язий, тримав у руках бінокль.

— Давай сюди! — гукнув довгов’язий, і всі троє подалися просто до нас.

Я похолов, але вони, поминувши кущі, зупинилися біля копиці, в якій сидів Генка.

— Підсаджуй, підсаджуй, пацани,— заквапив довгов’язий, і ті двоє, хоч і з трудом, висадили його нагору.

— Ех, здорово! — крикнув довгов’язий. Ще якусь мить він вовтузився на сіні, а тоді навів бінокль на наш берег.

— Бачу! — радо заволав він.— Бачу, пацани! Оно один човен пливе за течією. Хочуть десь там висадитись. Он ще один, а третього не видно. Ех, не встигли!

— Нічого,— втішили його знизу.— Микита там усюди засідки порозставляв.

— Ага! Он їхній пікет! — закричав той, з біноклем.— Ліворуч од вишки, за горбком. А оно ще одна групка. У човен сідають. Зараз будуть переправлятися. Ха-ха-ха! Один у воду впав! Так тобі і треба!

Я аж затрусився увесь. Наші бойові товариші падають у воду, а їм, виходить, так і треба. Ах ти ж мордяка зелена!

— Біжи, Генко, до Микити! — наказав довгов’язий.— Скажи, що один човен уже десь там, нижче за течією, другого нема, ну а третій вони, певно, і самі бачать. По-моєму, то вже друга ходка. А головне, скажи тим, що в засідці. їх там чоловік із п’ять.

І їхній Генка потрюхикав до Микити.

— Наш човен! — знову залунало згори.— І-і-і, прямо на засідку пливе. Не встигне Генка, не встигне! Куди ви?! Куди?! — заволав він, ніби ті, в човні, могли його почути.

І вони, звісно, не почули, бо вже за три хвилини невтомний дозорець кричав:

— Вилазять, вилазять наші! Нападають "сині"! Ну! О! Так тобі і треба, щоб не нападав. Зірвав! Зірвав погон! Молодця! А це що таке? Так! Так йому! Ага-а! За ноги хапаться! Ану, хлопці! Ну!.. О, правильно! Ех, хлопці... О! Наш йому по голові! Молодця! А він нашому в живіт! Ах ти ж бандюга! Ти бачив таке! Ех, хлопці, тікають... Тікають... Доганяють... Все! Наш заскакує в човен. Пливе. Пливе. Один наш утік із човном. Це Вовка, Вовка — точно! Один і залишився. А оно їхній човен. Висаджуються! Висаджуються — і нікого з наших нема. Висадились!

Він звівся на копиці, почав вимахувати руками і кричати:

— Генко! Генко! Біжи скажи, що он вони там висадились. Не чує. Навіть не оглянеться. Генко! Генко!

— Що? — загукало раптом із копиці, і з неї вивалився наш Генка, поглядаючи на білий світ сонними очима.

— От тюхтій! — мало не скрикнув я.— Заспав у сіні, і от маєш!

Двоє "зелених" так і вибалушились на Генку, а він сторопіло переводив погляд з одного на другого.

— І-і-і-і-і! — заверещав по короткому роздумові довгов’язий.— "Синій"!!! Пацани, "синій"! Хапай його! Хапай, Льошко!

Але Льошка, замість того щоб хапати "синього", позадкував із якимось прибитим виглядом. Бачачи, що Льошка задкує, і розуміючи, що ми, певно, спостерігаємо всю цю картину, Генка, і собі дурнувато посміхаючись, почав до нього підступати.

— Хапай його, хапай! — не вгавав довгов’язий.

— Ану, хапай мене, хапай,— заговорив Генка, ступаючи крок за кроком уперед. І Льошка не витримав — кинувся тікати.

Генка, спростовуючи правило, що один у полі не воїн, рвонувся за ним.

Льошка спершу пометляв геть, але, бачачи, що Генка не відстає, став бігати довкола сусідньої копиці.

— Хапай його, хапай диверсанта!—метушився довгов’язий, намагаючись злізти, але, видно, побоявся, бо його копиця була таки височенька. Тож він став на повен зріст і зарепетував:

— Диверсант! Пацани! Шпигун! Пацани! Сюди!

Я тим часом дивувався, як у Генки з отим Льошкою ще не замакітрилося в головах, бо вони вже, мабуть, разів із сто оббігли кругом копиці.

І невідомо, чим би те все скінчилося, якби хтозна-звідки не підскочили ще троє "зелених" із довгими дрючками в руках. Не встиг я і здивуватися, навіщо їм ті дрючки, як хлопці вже наставили їх на Генку і припнули до сіна.

— Ага, попався! — закричав один.— Ану, ходімо до штабу! — І всі троє потягли Генку кудись у ліс.

— У штаб його! — кричав довгов’язий.— У штаб! Здорово все-таки Микита із дрючками придумав.

— Еге,— погодився, одсапуючи, Льошка.— Спеціально щоб у полон брати.

— А ти боягуз,— кинув довгов’язий.— Чого ти тікав од нього?

— Сам ти боягуз! — одказав йому цілком слушно Льошка.— Було б допомогти!

— Як допомогти? Ти що, не бачиш — я за ворогом стежу! Боягуз!

— Невелика цяця! — відказав Льошка.— Побоявся донизу стрибнути. Страхопуд!

— Ти сам ледь штани не загубив, поки тікав,— наїжачився довгов’язий.— Безштанько!

— Ах ти ж бінокулярська пика! — закричав Льошка.— Сидить там ще й командує!

— От і сиджу,— відповів довгов’язий.

— Ну то й сиди, як віслюк на сіні,— мовив Льошка.— А я з тобою більше не дружу.— І побіг до річки. Я давно запримітив, що там стовбичать двоє "зелених". До них і подався хлопець.

— Сам ти віслюк без штанів! — гукнув йому вслід довгов’язий і знову припав до бінокля, щось бурмочучи. Мабуть, лаявся.

— О, а тих уже не видно,— ще розібрав я. А тоді: — І цей десь пропав...

— Нам іще довго? — смикнув мене за ногу Славко.— Мені вже набридло тут сидіти...

— Ну то біжи додому,— відказав я.

— Ага, додому! Спійма-ають,—позіхнув він.— Спати хочеться...

— Ну й спи,— мовив я і розгорнув гілки.

Що відбувалося на нашому березі, я не знаю, та й той, на копиці, мовчав, бо нікому було розповідати, що він бачить.

Я ж бачив тільки луг перед собою і трьох — уже з Льошкою — "зелених" на березі, коло човна. Вони, певно, чекали, щоб першої-ліпшої хвилини перевезти кого на цей чи на той бік. Усе було тихо.

Та раптом якийсь неясний, незрозумілий шум за спиною змусив мене нащурити вуха. Я одліз назад, пригинцем, петляючи в кущах, прокрався до того краю чагарника, що виходив на ліс. Галас дужчав, вже можна було навіть розрізнити окремі вигуки, дедалі ближче лунали вони — і я побачив, як із-за дерев вискочив Митько із патиком у руці, а за ним, десь за сотню метрів, мчав цілий гурт — чоловік із сім "зелених".

— Стій! Прапор! Лови його! Прапор! — кричали переслідувачі, і тут до мене дійшло, що в руках у Митька не просто патик, а ворожий намотаний на держак прапор!

Уже згодом, як усе скінчилося, мій друг розповів про свої пригоди.

Розпрощавшись із нами, він подався у тил ворога і разів зо три пробіг туди й назад по окресленому своєю стратегічною думкою квадрату, аж поки надибав свіжовикопаний і замаскований окоп. Неподалік, та де там неподалік — зовсім поруч поміж інших дерев, ріс

розлогий дуб. Тож розміркувавши, що сама доля виростила його на цьому місці, Митько здерся нагору і причаївся в гіллі.

Він чув сурму, що сповістила про початок гри. Кілька разів повз дуб пробігали хлопці й дівчатка із "Сміливого", але в окоп ніхто з них і не думав залазити. Нічого важливого за цей час Митько теж не помітив. Він уже був пожалкував, що намарне сидить там, і почав думати, як би його непомітно поміняти позицію, але раптом почув: "Шпигун! Шпигуна спіймали!" А ще за якихось десять хвилин під дубом зупинилися двоє "зелених", і один сказав:

— Ось цей окоп. Піймали котрогось із "синіх" — у копиці сидів. Микита сказав, щоб прапор переховали, бо там уже стало небезпечно. Вони зараз підуть увесь луг перетрусять — може, там іще хто сидить. Ти поки вирий у стіні заглиблення, ми прапор туди всунемо і землею притопчемо. А я за прапором побіг, у третій окоп.

Повернувся він за кілька хвилин і став сваритися, що нічого не зроблено.

— А чим же я копатиму? — відповів його товариш.— Зубами?

— Навіщо зубами? Лопатою!

— Де я її візьму? Нема лопати!

— Як нема? Мала ж на дні лежати.

— Нема тут нічого.

— От же люди! Це хтось із наших учора прихопив. Гей! Як там воно, на передовій? — закричав він комусь, але відповіді Митько не почув.— Ну давайте, давайте! Посидь поки із прапором,— знову звернувся він до

приятеля,— а я вмить за лопатою змотаюсь. І ще кого-небудь для охорони візьму.

Такої удачі Митько навіть і не сподівався. Такої слушної хвилини! Такої нагоди! Він подумки подякував Генці (хай вибачить його Генка!) за те, що його спіймали, і тому акуратному хлопцеві чи тій дбайливій дівчинці, яка забрала вчора у табір лопату, щоб не лишати її до ранку в окопі. Потім обережно опустився на землю, ще якусь хвилину, а то й дві лежав, ховаючись за стовбуром, і розглядався. Поруч нібито нікого не було. Пильний охоронець сидів навпочіпки на самому краю окопу, трохи боком, а більше спиною до Митька, і щось креслив паличкою на землі. Прапор лежав поруч.

Митько обережно заповз вартовому за спину, в кількох кроках од нього підвівся і хутко підбіг упритул. "Убитий",— лагідно і тихо сказав Митько: лівою рукою зірвав із противника погон, а правою уперся хлопцеві в шию — той полетів сторч головою в окоп.

Ухопивши прапор, Митько як куля зірвався з місця і, вже одбігши на чималу відстань, почув за спиною відчайдушний зойк "убитого":

— Пра-апор!!!

Усе це, звісно, Митько розказав уже потім, а зараз саме отой крик: "Пра-апор!", тільки дужчий, бо кричало кілька чоловік, і почули ми із Славком. Ми побачили, як від лісу мчить Митько, а за ним із гуком і свистом біжать "зелені".

У тому, що Митька їм не наздогнати, я був певен: я знав, як бігає мій друг. А далі? Бігти навскоси через весь луг до дальнього краю лісу? Але ж там, мабуть, повно "зелених", а чи є наші? До річки путь теж відрізана: там стовбичила охорона човна і тепер напружено дивилася туди, звідки лунав лемент, силкуючись зрозуміти, що ж там діється.

— Стій! Лови його! Прапор! Хлопці, переймай! — кричали переслідувачі.

— Сюди! Пацани! Прапор! — зарепетував і собі довгов’язий на копиці, і поступово до тих, коло річки, дійшов весь трагізм ситуації. Вони зрозуміли : у того, найпершого і найпрудкішого, їхній прапор і зараз вирішується доля сьогоднішньої гри.

Тож не дивно, що й вони, покинувши свій пост, з войовничими криками кинулися навстріч Митькові.

Отже, вихід напрошувався сам собою: взяти ліворуч, знову податися у ліс, але з ближнього до нас краю, і так, лісом, плутаючи сліди, постаратися досягти річки — може, там зустрінуться наші? Так само, видно, розміркував і Митько. Спершу він біг, нібито поминаючи нашу схованку, а тоді круто звернув ліворуч і за кілька секунд, важко переводячи дух, влетів у кущі, де сиділи ми.

Я вже казав, що чагарі, які ми вибрали, густо розрослися на значній ділянці лугу. Тож можна було, пробігши непоміченим крізь них, вискочити з будь-якого боку чи й навіть деякий час успішно ховатися в гущавині, і це трохи збило противника з пантелику. Втративши з виду Митька, "зелені", замість того щоб бігти за ним слідом, розсіялися, почали оточувати нас і цим самим програли кілька секунд.

— Ви тут? — одсапнув мій друг.— Побігли! Повинні!.. Встигнути! — І ми втрьох, не розбираючи дороги, почкурали чагарником.

Але, ще не виткнувшись на відкрите, я вже побачив крізь гілля, що й звідти, з-від лісу, де мали ми шукати порятунку, квапляться нам навстіч четверо "зелених".

То було цілковите оточення!

— Все! — вкляк я на місці.— І там вони!

— Все! — розгублено повторив Митько.— Е-ех, хоч би наших кілька! Де вони бродять, баранячі голови?

— З трьох боків!

— Що ж робити, Серього? їх тут понад десяток! Наздоженуть же,— мало не плакав Митько.— Ех, така операція!

А що я міг йому порадити?

Все ближче лемент і тупіт ніг... І раптом Славко, котрий за весь час не зронив і слова, Славко, котрий спершу скиглив, що йому хочеться їсти, а потім, що йому хочеться спати, цей тюхтій, вайло і мамій, цей здобувач призів і всяких там перших місць, швидким рухом зняв з древка полотнище, тицьнув його Митькові, гукнув: "Хлопці, не висовуйтесь іще п’ять секунд!" — і кинувся із самим древком геть від нас просто на відкрите. Мов навмисне, він опинився на виду у всіх трьох груп.

— Здаєшся? — закричали одні "зелені".

— Здавайся! — вторували їм другі.

Але Славко здаватися не хотів. Спершу він узяв на ту групу, що бігла од човна, а коли до неї лишалося зовсім небагато, завернув праворуч і гайнув повз копиці просто у луг — його, мабуть, вабив простір, степові вітри і таке інше.

— Куди йому! — махнув рукою Митько.

— Не втече! — схитнув головою я.

Наш акордеоніст, між тим, біг перевальцем, як завжди, трохи кумедно, все далі й далі від нас, а за ним із гиком мчали всі "зелені". Мені навіть здалося, що вони отримують задоволення од цієї гонитви із заздалегідь відомим фіналом.

Повз нас промайнула та групка, що так недоречно вихопилась із лісу, і ми присіли в кущах. Але я встиг помітити: хтось із них сміявся.

— Не втече,— зітхнув Митько.

Ще кілька секунд споглядав я ту гонитву,— усе ближче й ближче переслідувачі,— і... раптом зрозумів. Я все зрозумів! Адже ніхто не знав, що нас у кущах троє, і всі-всі, хто ловив зараз Славка, думали, що вибіг із кущів той, хто й сховався в них, що женуться вони за тим, хто викрав прапор.

І ще я зрозумів, що Славко, цей... цей молодець, цей чудовий акордеоніст, цей завойовник призів і переможець найкращих конкурсів, зробив так навмисне і що путь до ріки вільна!

Якусь мить я ошелешено дивився на луг перед собою, де зараз не було ані лялечки, а тоді повернувся до Митька.

— Митю, так...

Але й Митькові все стало ясно.

— Мерщій! — гукнув .він на ходу, і ми понеслися, помчали, на крилах полетіли до ріки.

— Привіт невтомним дозорцям! — ще гукнув я щасливо довгов’язому, котрий так і сидів із своїм бінoклем у руках і збараніло глядів на нас. Лише за кілька секунд я почув його голос:

— Па!.. Па!.. Пацани! Дивіться!

Та чим він міг нам завадити? Ми були вже далеко.

О, як завили, як заверещали наші противники! Як зойкнув розпачливо зеленими горлянками весь луг! Як кинулись усі, хто на ньому був, нам навздогін!

Але й ми старались як могли, і земля тікала з-під наших ніг.

Ось уже остання копиця, ось похила береговина, і я на повному ходу заскакую у ворожий човен, а Митько впирається руками в корму, відштовхується і з маху скочується на дно.

Тридцять метрів, усього лише тридцять метрів виграли ми завдяки Славковій хитрості, але їх виявилося достатньо.

І ось уже з-за дерев на нашому боці вибігають наші хлопці, і вже видно Вовку, і Юрка, і Наталку, і вони махають нам руками і кричать: "Давай, хлопці!" І навіть Сергій Анатолійович оддалік розмахує руками! І ось уже поруч наш човен — і в ньому Вітька, Люська і ще хтось; і Митько стає на повний зріст на кормі, і в руках у нього розгортається за вітром, пручається і тріпоче ворожий прапор!

Ми кричимо "ура!", той крик підхоплюють і в човні, і на березі, і далі, в лісі, і далі — аж у самому Києві, здається, лунає той гук. До цього могутнього багатоголосся приєднується ще одне тоненьке "ура!" — з того берега, звідки ми щойно припливли.

І я обертаюсь, і я бачу — то кричить наш Славко! Славко із нашого намету!

Славко із нашого найкращого намету...